

V E R E E N I G I N G
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1880—1881.

*Vergadering van Woensdag, den 15^{den} December 1880,
's avonds ten half acht ure.*

Aan de orde is de ballotage van nieuw voorgestelde leden.

De uitslag der stemming is, dat met algemeene stemmen tot leden worden aangenomen de heeren: F. L. W. Beijerinck, Kapitein der Artillerie; L. Bolle, 1^e Luitenant der Cavalerie; C. J. Kikkert, 1^e Luitenant-Kwartiermeester; J. J. W. E. Verstege, Gep. Luitenant-Kolonel O.-I. leger, allen te 's Gravenhage; en P. P. C. Collette, 2^e Luitenant der Infanterie, te 's Hertogenbosch.

De VOORZITTER verleent hierop het woord aan den heer F. H. BOOGAARD, tot het houden zijner voordracht over:

De middelen ter verzekering van het bezit van voldoende en deugdelijk kader voor ons leger.

De heer BOOGAARD:

M. H. de Voorzitter! M. Heeren!

Het is een verklaarbare zwakheid van elken spreker, dat hij het door hem gekozen onderwerp als *hoogst belangrijk* beschouwt; en ik verklaar gaarne te behooren tot degenen, die zóó denken;

maar Uwe vergadering zou mij onrecht doen, door mij de illusie toe te schrijven, heden avond een *nieuw* onderwerp op het tapijt te brengen.

Toen in den winter van 1876—77 een gewaardeerd spreker, de Luit.-Kolonel A. Pompe, in Uw midden optrad, om de kader-quaestie te behandelen, moest reeds naar een vorigen arbeid over hetzelfde onderwerp verwezen worden, met name naar n°. 10 der werken, uitgegeven door de vereeniging ter verspreiding van kennis aangaande 's lands verdedigingsvermogen, — dus ook *toen* was de quaestie niet nieuw, en het gaat zeker elk rechtgeaard Nederlander aan het hart, wanneer ook nu nog verklaard kan worden: „es ist eine alte geschichte, „sie bleibt aber immer neu.”

Immer? — neen M. H., dat *gelooven* wij niet, dat *willen* we niet gelooven; — en wanneer het Bestuur dezer vereeniging mijn gevoelen heeft gedeeld, dat een herhaling der behandeling van dit onderwerp geen afkeuring verdient, dan was dit in de vaste overtuiging, dat het hier een levensquaestie voor ons leger geldt, waarvan de oplossing geen langer uitstel gedooft, zoodat dan ook geen gelegenheid verzuimd mag worden, om een steentje aan te dragen ter bereiking van het gewenschte doel.

Heden daartoe vergaderd zijnde, verwacht ik het meeste nut van het debat, waartoe van mijne zijde slechts de inleiding verwacht mag worden.

Het houden van een redevoering, in de ruime opvatting van het woord, strookt al even weinig met het onderwerp, als met de aspiratiën van den spreker; neen! laat ons te zamen over de quaestie van gedachten wisselen.

Wanneer ik u een stelsel ter oplossing van de quaestie voordraag, zal wederom blijken dat er niets nieuws onder de zon is, en de meeste middelen reeds hier of elders, met meer of minder gunstig gevolg beproefd zijn, waaruit blijken kan, dat er hier geen sprake is van één eenig alleen heilaanbrengend middel; doch dat de samenwerking van *verschillende* pogingen de gewenschte uitkomst moet opleveren.

Aan *elk* dier middelen kleven *bezwaren*, en nu zij de strekking der discussie voor heden avond, om na te gaan in hoeverre

met die hinderpalen al dan niet rekening moet worden gehouden.

Naar ik mij vleij, wordt daartoe niet te vergeefs op Uwe medewerking vertrouwd.

Ik zou meenen mijn gehoor weinig achting te bewijzen, door hier ter plaatse het betoog te leveren, dat een kader-leger in de eerste en voornaamste plaats een voldoende en deugdelijk kader behoort te bezitten; slechts zij in herinnering gebracht, dat bij een leger als het onze, waarvan de militie slechts korten tijd onder de wapenen blijft, leemten in het kader, een nog veel bedenkelijker karakter dragen, dan bij die legers, waar meer tijd aan de oefening der troepen besteed wordt. Neemt men daarbij verder in aanmerking, dat ook voor onze schutterij, althans ten deele, gerekend moet worden op de hulp van het leger-kader, dan springt het in het oog hoe zeer het hier een levensquaestie voor ons verdedigingsvermogen geldt.

De herinneringen uit mijn kadettentijd brengen mij soms den braven gouverneur voor den geest, die als vaderlijk bestuurder der inrichting aan zijne zorgen toevertrouwd, ook menigmaal een bezoek aan de ziekenzaal bracht, en dan, nagenoeg als vaste gewoonte, aan alle kranken tot troostgrond toevoegde: „die ziekte heb ik ook gehad,” waaruit dan door de patienten kon worden afgeleid, hoe goed wederkeerig hunne kansen stonden, om eenmaal generaal te worden. In denzelfden geest wordt menigmaal bij de bespreking van den kadernood, als bemoedigende tijding medegedeeld, dat bijna alle Europeesche mogendheden hunne kaderquaestie hebben op te lossen. Wie evenwel mocht meenen, uit deze overeenkomst, bijv. met Duitsche toestanden, te kunnen afleiden, dat na eventueel oorlogsgevaar, ook wij wis en zeker onzen „jour de Sedan” zullen mogen vieren, ziet over het hoofd, wat wij hiervoren, omtrent het gehalte van het leger in het algemeen, meenden te moeten aantekenen.

Bestaat er in ons leger kadernood? — m. a. w. is het aantal ontbrekende onderofficieren en korporaals van dien aard, dat aan dit verschijnsel een bedenkelijk karakter moet worden toegerekend; — ziedaar een vraag, die zeker wel in de eerste plaats de aandacht verdient te trekken.

Bijlage A. der Staatsbegrooting voor het VIIIe Hoofdstuk

stelt ons in de gelegenheid om op deze vraag een antwoord te geven.

De toestand is namelijk aldus:

bij de Inf. overcompleet 31 onderoffin., mankeeren 870 korps.

"	"	Cavalerie ontbreken	6	"	"	44	"
"	"	Artillerie	62	"	"	264	"
"	"	Genie	0	"	"	7	"
"	"	Maréchaussée	1	"	"	1	"
"	"	K. M. Acad.	2	"	"		
"	"	Pupillenschool		"	"	8	"
Totaal ontbreken			40	"		1194	"

Oogenshijnlijk is dat getal zoo groot niet, althans zeker niet wat de onderofficieren betreft; doch hierbij mag niet over het hoofd gezien worden, dat het verband tusschen de cijfers, aangevende de ontbrekende onderofficieren en korporaals ten duidelijkste aantoon, dat het gehalte der onderofficieren veel te wenschen moet overlaten.

Er kan nog beter een korporaal, dan een onderofficier gemist worden, en zoo is men er van lieverlede toe gekomen, om de bevordering kunstmatig op te drijven; zeer ten nadeele van den dienst, en tot op zekere hoogte ook ten nadeele van de individuen, die te vroeg over het paard getild, weldra gedesillusionneerd worden.

Wenscht men de kaderquaestie in een enkel verhoudingscijfer samen te vatten, dan kan aangeteekend worden, dat van de 4894 onderofficieren en korporaals der verschillends wapens er 1234, dat is ongeveer 25 $\frac{0}{100}$, ontbreken; of wel wapensgewijze:

bij de infanterie	27 $\frac{0}{100}$;
" " cavalerie	9 $\frac{0}{100}$;
" " artillerie	32 $\frac{0}{100}$;
" " genie	6 $\frac{0}{100}$;

Ook deze cijfers geven weer stof tot nadenken, daar het aanzienlijk incompleet bij de artillerie grootendeels toegeschreven mag worden aan den zwaren dienst, dit wapen eigen; terwijl het duidelijk is, dat de kwaal erger wordt, naarmate zij langer heerscht, hoe minder kader, hoe zwaarder dienst; en hoe zwaarder dienst, hoe minder reëngagementen, dus weer vermindering van

kader enz. enz., wij stuiten hier alzoo op den *cirkelgang der kaderquaestie*.

En moge nu de verhouding bij het hoofdwapen percentsgewijze iets gunstiger zijn, dan moet er rekening gehouden worden met het groot aantal aanwezige *adspirant-officieren*, die eigenlijk als kern voor het kader niet medeggeteld mogen worden.

Er bestaat alzoo bij het Nederlandsche volk al zeer weinig liefde voor den krijgsmansstand..... doch neen, laten wij niet op een dwaalspoor treden, door uitsluitend op het leger hier te lande het oog te vestigen.

Er mag nl. niet over het hoofd gezien worden, dat ook aan het koloniale leger een deel van ons kader wordt afgestaan, en wel sedert Mei 1873:

522	onderofficieren	der infanterie;
15	"	" cavalerie;
56	"	" artillerie;
4	"	" genie

597 " in het geheel.

Het zij verre van ons daarover een klacht te uiten; ook in de tropische gewesten geldt het een landsbelang; directe hulp was dáár in de laatste jaren nog meer noodig dan hier te lande.

Maar de opmerking herinnert ons, dat Nederland is, een *kleine mogendheid met betrekkelijk zeer uitgebreide koloniën*, zoodat er groote inspanning vereischt wordt om den dienst in beide hemelstreken naar behooren gaande te houden.

En wil men cijfers om na te gaan, of de lust tot den militairen stand bij ons zoo gering is te achten, dan kan het volgend overzicht doen zien, hoeveel onderofficieren de organisatie bij verschillende mogendheden op de duizend zielen der bevolking eischt; nl.:

in Engeland	$\frac{1}{2}$	per mille
" Frankrijk	$\frac{5}{6}$	" "
" Rusland	$\frac{5}{6}$	" "
" Duitschland	1	" "
" Nederland	$1\frac{5}{6}$	" "

Wij stellen dus *hooge* eischen; doch wij *moeten* ze stellen,

wil de natie zich handhaven op het *eervolle* standpunt tot heden ingenomen.

Wanneer er op aangedrongen wordt, om toch vooral zorg te dragen dat het *gehalte* van het kader in waarde moge toenemen, kan wellicht de vraag gedaan worden, of men in dit opzicht niet wat te ver gaat, en eischen stelt onvereinigbaar met den stand waaruit ons onderofficierskader getrokken wordt, en overdreven met het oog op den werkkring, welke voor hen is weggelegd.

Verwachten wij deze bedenking wel is waar niet van de zijde dergenen, die dagelijks met den troep omgaan, zoo schijnt het toch niet onnut, vooral voor onze niet-militaire toehoorders een enkele aantekening tot toelichting hier bij te voegen.

Is het voor den soldaat der infanterie hoofdzaak zijn wapen behoorlijk te kunnen gebruiken, en zich overigens te gedragen naar de aanwijzingen door zijn meerderen hem gegeven, zoo moet van den onderofficier veel meer gevergd worden.

Om met een goed wapen ook goede uitwerking te verkrijgen, moet men bekend zijn met de theorie van het schieten, juist weten langs welken weg het maximum arbeidsvermogen bereikt kan worden.

Behoort het in de eerste plaats tot de taak van den officier, om zijne manschappen naar behooren te leiden, de onderofficier moet hem in die taak krachtig ondersteunen, zoo noodig ook vervangen.

Uit een taktisch oogpunt is de kapitein de hoofdleider der compagnie; zoodra evenwel de verspreide orde wordt aangenomen, geeft hij het bevel over de tirailleurlinie in handen zijner luitenants, en ook deze zijn voor een goed deel buiten de mogelijkheid om hun wil rechtstreeks aan de tirailleurs kenbaar te maken; de hulp der groepscommandanten moet daartoe ingeroepen worden, en het zijn deze aanvoerders, waarvan veelal het welslagen van het gevecht afhangt.

De soldaat heeft in vreedstijd geleerd, dat hij van terreinhindernissen partij moet trekken, dat hij kalmte onder het vuur dient te bewaren; doch wanneer hij voor den vijand staat, komen er zoovele gemoedsbewegingen in het spel, dat niet altijd over een voldoende dosis onverschrokkenheid en beleid beschikt wordt.

De nabijzijnde groepscommandant kan door een kort opwekkend woord de wankelmoedigen tot hun plieht brengen, zijn waarschuwende stem doen hooren, waar in den blinde gevuurd wordt, hetzij door geen acht te geven op het mikpunt, of wel te verzuimen de vizierkleppen naar behooren te verplaatsen; moet de groep avanceeren, dan is de onderofficier de man die voorgaat in het moeielijk oogenblik waarin de soldaat van achter de beschermende dekking moet opstaan om sprongsgewijze terrein van voren te winnen.

Bij de maatregelen ter beveiliging der voorposten is het weer de onderofficier, van wiens beleid als commandant der veldwacht grootendeels afhangt of overrompeling al dan niet te vreezen zij.

Genoeg om te doen opmerken, dat zijn taak veelomvattend en gewichtig is te noemen.

Bij de ruiterafdeelingen, belast met den verkenningdienst, treedt de onderofficier wellicht nog meer als zelfstandig handelend persoon op; slechts voor de gewichtigste onderzoekingen worden officierspatrouilles bestemd; verreweg de meeste, en toch ook belangrijke, verkenningen moeten aan de zorg van het kader overgelaten worden; een juiste blik en besluitvaardigheid zijn onmisbare eigenschappen voor den aanvoerder eener patrouille. Stuit hij op den vijand, dan moet hij snel weten te beoordeelen of er aangevallen kan worden, dan wel of geheime waarneming, soms ook snelle terugtocht aangewezen zij. Bij den aanval wordt men veelal meer van 's vijands sterkte en plannen gewaar, doch in den strijd tegen overmacht bestaat ook groote kans geheel vernietigd te worden, zonder *eenig* bericht aan de eigen troepen te kunnen zenden.

Stoutmoedigheid en beleid zijn eigenschappen, die met elkander in strijd schijnen, toch mag de ruiteraanvoerder geen van beiden missen.

En behoeven wij er nog op te wijzen, hoezeer de stukscommandant zoowel bij de bereden als bij de vesting-artillerie, koelbloedigheid aan kennis van zaken moet paren, om onze hedendaagsche zoo samengestelde geschutsoorten naar behooren te bedienen. Kruitdamp en kanongebulder missen hun uitwerking, indien trefkans er het gevolg niet van is.

Gaat men zonder beleid te werk bij de keuze der stellingen, geschiedt het richten niet met groote nauwgezetheid, laat de waarneming der uitwerking te wenschen over, dan verliest dit kostbare wapen zijn recht van bestaan, en wordt het kanongebulder al even ongewenscht als de schorre toonen van de slecht gestemde contrabas in een harmonieorkest.

Deze opmerkingen mogen evenwel niet alleen strekken tot de gevolgtrekking dat het kader goed *ondervoezen* moet worden, er behoort meer toe, het *weten* is niet het eenige noodige.

Plichtbesef, energie, onverschrokkenheid moeten er den onderofficier toe brengen, om te *doen* wat hij weet, dat gedaan moet worden.

De soldaat moet vertrouwen stellen in zijn onmiddellijken aanvoerder, reeds vóórdat hij te velde trekt; en is hij in het gevecht, dan moet het voorbeeld van zijn leidsman dat vertrouwen sterken, en hem opwekken tot die uiterste krachtsinspanning en doodsverachting, waardoor alleen groote daden verricht kunnen worden.

Is door mij getracht in korte woorden aan te toonen, dat er hooge eischen aan het kader gesteld mogen en moeten worden, wij vleien ons dat de meerderheid dër vergadering de spreekwijze op mij zal toepassen: *il a prôché les convertis*.

Het moge dan als inleiding gelden, ten einde met U na te gaan uit welke klasse der maatschappij het kader zooveel mogelijk getrokken moet worden.

De lagere standen kunnen goede soldaten opleveren; voor de hoogere graden dient over meerdere beschaving en ontwikkeling beschikt te worden; het afval der hoogere standen kan ons evenmin dienen, daar vindt men weder te veel ontzenuwing; neen de kracht moet komen uit den gegoeden middenstand, en het is dus de vraag, de voorwaarden zoodanig te stellen, dat de betrekkingen voor deze klasse van personen aanlokkelijk zijn.

En wanneer zij eenmaal in de gelederen zijn getreden; is het dan zaak hen zoo lang mogelijk aan den dienst te verbinden; met andere woorden: hebben wij behoefte aan oude snorbaarden?

De oude snorbaard — mijne heeren — le Chargeant du 101me régiment — is vooral een man van gewicht, wanneer oorlogs-ondervinding hem gevormd heeft tot den gids van een jonger geslacht; doch de „chargeant” van het leger op voet van vrede, met zijn ouden sleur, zijne vooroordeelen, en zijn bâton de maréchal, is als hoofdschotel geen gewenscht individu in de gelederen.

Het is nu eenmaal een feit, dat de energie van den mensch vooral gaande gehouden wordt door het streven naar lotsverbetering; niet iedereen brengt het zoo ver in de maatschappij, als zijn ideaal hem dit voorspiegelt; maar een werkkring, zonder verschiet, moet op den duur den lust en ijver uitdooven.

Wanneer de militair weet, dat hij, na verloop van een zeker aantal jaren, in een burgerbetrekking kan overgaan, is het daarom nog niet bepaald noodig, dat er een zeer aanzienlijke lotsverbetering medegepaard moet gaan; reeds het denkbeeld dat hij na het gewenschte tijdsverloop in een anderen werkkring met meerdere vrijheid zal overgaan, is een spoorslag, om zich die gunst waardig te maken, onderhoudt den lust om zijn best te doen.

Moge dit de algemeene grondslag worden voor de kadervorming, dan behoeft men daarom evenwel nog niet alle beroeps-soldaten af te wijzen; want voor de betrekking van sergeant-majoor, opperwachtmeester, vooral ook van adjudant-onder-officier, moet over meer ondervindingrijk kader beschikt worden.

Hieruit vloeit alzoo voort, dat het grootste gedeelte van het kader ongeveer 12 jaar in dienst blijve, om daarna in de burgermaatschappij een anderen werkkring te vinden; terwijl de minderheid zich langer aan den dienst wijdt, met vooruitzicht om de hoogere sporten van den kader-ladder te bereiken.

In verband hiermede is het dan ook zaak deze betrekkingen zoodanig te bezoldigen, dat zij een equivalent opleveren, voor hetgeen de burgermaatschappij zou hebben aangeboden.

Dit stelsel behoeft evenwel niet mede te brengen, dat voor die langer dienenden elk uitzicht op burgerbetrekkingen uitgesloten worde; doch in den regel blijven zij zoo lang in dienst,

tot zij min of meer versleten zijn, en dus slechts in aanmerking gebracht kunnen worden, voor betrekkingen, waartoe zoo zeer niet op activiteit, doch meer op waakzaamheid en toezicht gelet moet worden, zoogenaamde *baantjes van vertrouwen*, die gevoegelijk door ouden van dagen waargenomen kunnen worden en genoeg vruchten afwerpen, om bij het genot van pensioen, een behoorlijk bestaan op te leveren.

Het lag oorspronkelijk in mijne bedoeling, om aan de eigenlijke bespreking der kader-quaestie in Nederland, een bloemlezing te doen voorafgaan, van hetgeen in andere Rijken is gedaan, om de chronische kwaal te bestrijden.

De noodige gegevens daartoe verzamelende, bleek het mij alras, dat bij gebruikmaking van die inlichtingen, mijn voordracht omvangrijker zou worden dan wenschelijk scheen.

Zonder den spreker bepaald aan banden te leggen, heeft toch het Bestuur dezer Vergadering, naar mijn bescheiden meening zeer terecht, ingezien, dat, om te kunnen rekenen op de voortdurende belangstelling der toehoorders, de lezingen niet te veel van het geduld der vergadering moeten vergen.

Er moet tijd over blijven voor het debat, en last not least, wij zijn op den 15^{den} geconvoceerd, en het is — zonder daarbij te moeten denken aan mindere belangstelling in het te behandelen onderwerp — den meesten onzer niet aangenaam, wanneer bij het huiswaarts keeren, de 16^e December maar al te zeer genaderd is.

De omvangrijkheid van het onderwerp doet mij toch reeds vreezen, ook niettegenstaande mijne bijzondere ingenomenheid, met het stelsel der zelfbeperking, meer van Uw geduld te moeten vergen, dan wenschelijk schijnt, en zoo ben ik er toe gekomen den blik over de grenzen uit mijn voordracht te lichten, om mij meer bepaald met ons eigen leger bezig te houden.

Naar ik mij vlei, zullen de toehoorders, welke een studie van dit onderwerp maakten, in mijne voorstellen terug vinden, wat in het buitenland de meeste instemming mocht ondervinden; — wellicht geeft het debat aanleiding die punten van overeenkomst nader op te sporen.

De verschillende stelsels tot oplossing der kaderquaestie laten zich in drie rubrieken verdeelen, te weten:

de middelen welke hun werking doen gevoelen *vóór*, *gedurende* en *na* den dienstdtijd.

Tot de eerste rubriek moeten de *hooge handgelden* gerekend worden, toe te kennen aan vrijwillige soldaten, waaruit later kader gevormd kan worden, of wel als premie aan de militairen, die den onderofficiersrang bereiken.

Het is een bekend feit, dat in den regel aan militairen, die zich reëngageeren een verlof wordt verleend, met de geheime bedoeling om in het garnizoen bevrijd te worden van de uitingen der feestelijke stemming, waarin het handgeld hen in den regel brengt.

Een dergelijke premie heeft alzoo min of meer de beteekenis van: *een dag plezier*; en de individuën, voor wien dat kortstondig genot de drijfveer is, zijn daags daarna reeds gedisillusionneerd, dus zonder prikkel om hun plichten naar behooren te vervullen, waartoe slechts vrees voor straf hen noopt. Daarbij komt nog, dat de kansen voor de contracteerenden niet gelijk staan.

Misdraagt de aangeworven militair zich in die mate, dat de staat zich genoodzaakt ziet, spoedig over te gaan tot ontslag of degradatie, dan is de premie betaald, doch *een kat in den zak gekocht*.

Wij meenen dus dit stelsel te moeten afkeuren, als strijdig met de belangen van den staat, die een premie stelt op minder edele drijfveeren, en als strijdig met de belangen der aangeworvenen, die veelal, krachtens de gewoonte, een bijdrage leveren tot het spreekwoord: *zoo gewonnen, zoo geronnen*, in stede van zorg te dragen voor een lotsverbetering in de toekomst.

Pupillenschool. Een ander middel bestaat in de oprichting van *pupillenscholen*, die in enkele rijken als Duitschland en Frankrijk bestaan, en waarvan wij er sedert het jaar 1877 een te *Nieuwersluis* bezitten.

Klonk het, oppervlakkig beschouwd, eenigszins vreemd te vernemen, dat onze geëerbiedigde Koning het beschermheerschap

over die inrichting geliefde te aanvaarden, aangezien Zr. Ms. bekende belangstelling in *alles* wat het krijgswezen betreft, een bijzonder patrocinaat over een of ander speciaal onderdeel reeds als van zelve uitsluit; de beteekenis van dit feit viel toch niet te loochenen.

De instelling, door den generaal *Beijen* in het leven geroepen, voorzag in een leemte, die reeds veel te lang had bestaan; het was een der geneesmiddelen, waarmede men vertrouwde een kanker, welke aan het leger knaagde, te kunnen bestrijden; waarmede tevens de behulpzame hand werd geboden aan de gehuwde militairen, voor wie de opleiding van hun kroost veelal een moeilijk oplosbaar raadsel is. Of is het geen heilzame inrichting, waar aan Neerlands jeugd een degelijke opvoeding onder behoorlijk toezicht gegeven wordt; waar de grondslagen voor orde en tucht in het nog ontvankelijk gemoed gelegd worden; met gegronde hoop later van den jongeling en den man wederdiensten te ontvangen, als rente van het uitgezet kapitaal.

Mag beweerd worden, dat de pupillenschool een der hoofdbronnen kan worden tot vorming van deugdelijk kader, dan is die nederige stichting een sieraad voor het leger, en verkrijgt de daaraan verleende Koninklijke sanctie, in onze oogen een *andere* beteekenis; niet alleen als blijk van ingenomenheid met de school *zelve*, doch als waardeering van de kiem, welke daar ten bate van *geheel* ons krijgswezen gelegd wordt. Al had de minister *Beijen* niets anders tot stand gebracht, dan toch zou hij reeds door deze stichting recht hebben verkregen op den dank van het leger; en de Minister die er, bij gebleken noodzakelijkheid, toe zal overgaan een 2^e school naast de eerste te stichten, zal toonen partij te trekken van de lessen, welke de ondervinding ten opzichte van de eersteling heeft gegeven.

Niet geheel ten onrechte is evenwel de vraag gesteld, of de school ook waarborgen oplevert, kader in het leger te *behouden*; aangezien bij de intrede van het 16^e levensjaar slechts een dienstverbindtenis voor den tijd van 8 jaar wordt aangegaan, en de gewezen pupillen alzoo reeds op hun 24^e jaar vrij zijn, om een andere betrekking te aanvaarden.

Het is duidelijk, dat de ondervinding op die vraag het ant-

woord nog schuldig moet blijven; de voorstanders verwachten evenwel, dat de pupil het militaire leven als zijn thuis zal leeren beschouwen, zoodat *reëngagement* bij hem *regel* zal worden.

Verkeerd zou het evenwel wezen, zich, door kwalijk te verdedigen optimisme, te laten verleiden, om de quaestie eenvoudig als volkomen opgelost te beschouwen.

De sterkte der school zal volgens de nieuwe organisatie bedragen 250 pupillen; dit getal kan alzoo in twee jaar tijds afgeleverd worden, d. i. 125 per jaar; verder aannemende dat zij na 2 jaar dienst bij den troep een graad bekleeden, vertegenwoordigt de school in 6 jaar de waarde van $6 \times 125 = 750$ man kader; stel dat zich de helft nogmaals voor 6 jaar reëngaceert, dan wordt dit cijfer over 12 jaar:

750	—	1 ^e	engagement.
750	—	1 ^e	„
375	—	2 ^e	„
1875	—	totaal.	

terwijl de organisatie 4894 man eischt; — onder zeer gunstige omstandigheden kan dus de pupillenschool in 12 jaar ongeveer voor de helft in het kader voorzien. Bedenkt men evenwel, dat niet *allen* den onderofficiërsrang verwerven, dat ook het koloniale leger een gedeelte tot zich zal trekken, dan springt in het oog, dat het gejuich over den gelukkigen greep niet leiden mag tot verwaarloozing van de overige middelen, om over voldoende en deugdzame kader te beschikken.

In de tweede plaats de aandacht schenkende aan hetgeen men *gedurende* den dienstdijd voor het kader kan doen, wordt natuurlijkerwijze gedacht aan:

1. *De soldij*. Deze bedraagt gemiddeld voor den sergeant der Inf.:
in Italië f 0.84, na het 1^e reëngt. f 1.25, na het 2^e f 2.—
in Duitschland f 0.72.
in Frankrijk f 0.55, na het 1^e reëngt. f 0.70, na het 2^e f 0.80
in Engeland f 0.80.
in Nederland f 0.85.

Nederland keert dus gemiddeld ongeveer evenveel soldij uit,

als de overige mogendheden, *Italië* alleen uitgezonderd, dat een hooger bedrag toekent.

Aangezien nu juist deze mogendheid op goede uitkomsten kan wijzen, zou daaruit afgeleid kunnen worden, dat de *verhoogde soldij bij reëngagement de steen der wijsen* is.

In Italië zelf schrijft men evenwel het minder verloop van kader vooral toe aan de bepaling dat geen engagements voor korter duur dan 8 jaar gesloten mogen worden; het aantal onderofficieren, dat zich reëngageert, is naar verhouding der voorgespiegelde voordeelen, niet zoo buitengemeen groot; het verloop wordt tegengegaan, door den langer duur van het 1^e engagement. Bovendien helpt het voor ons leger weinig, of wij meer of minder soldij toekennen dan andere rijken; de hoofdzak is, of de vastgestelde soldij ons een genoegzaam aantal aspiranten oplevert.

Meent men die vraag ontkennend te moeten beantwoorden, dan zou de quaestie daarom nog niet door een algemeene soldijverhooging opgelost kunnen worden; primo is dat een zeer duur middel, want $f0.10$ verhooging per dag vertegenwoordigt reeds een verschil in uitgave van $365 \times 0.10 \times \pm 4000$ man kader van ongeveer $1\frac{1}{2}$ ton gouds. Bovendien genieten *allen* van een dergelijken mantregel, terwijl het streven moet wezen om de meest geschikten aan den dienst te verbinden.

In ons leger bestaat reeds feitelijk een soldijverhooging, door de verdeeling in twee klassen, welke maatregel evenwel de schaduwzijde heeft de gunsten ongelijk te verdeelen. De verdeeling in klassen geschiedt namelijk corpgewijze naar ouderdom van rang, waardoor zich het geval kan voordoen, dan een jonger onderofficier vroeger die gunst deelachtig wordt dan zijn oudere lotgenooten bij een ander corps, waarbij zich toevallig meer verdienstelijke sergeanten bevinden. Men zou daarom wenschen, de soldij te verhoogen van $f0.80$ op $f1.00$ voor elk onderofficier, die meer dan 3 jaar dienst telt, en zich wil reëngageren tot het 9^e jaar, d. i. dus voor een die 3 jaar dienst heeft, voor 6 jaar

"	"	"	4	"	"	"	"	5	"
"	"	"	5	"	"	"	"	4	"
"	"	"	6	"	"	"	"	3	"

Zoodat ieder, die bereid is den lande 6 jaar als *onderofficier* te dienen, op de verhoogde soldij recht heeft.

In dienst blijvende na het 9^e jaar, worde verder voor elk volbracht dienstjaar, een premie van *f* 50 ad *f* 100 toegekend; het bedrag vast te stellen, naar mate van de behoefte bij de verschillende wapens, doch altijd binnen de aangeduide grenzen.

Deze premie zou men evenwel niet als handgeld, doch als kapitaal wenschen nittekeeren, zoodat de uitbetaling geschiede:

hetzij bij vergunning om te huwen;

of wel bij het verlaten van den dienst;

ook in bijzondere gevallen, bij speciale vergunning van den Inspecteur.

De rente ad 5 % worde evenwel jaarlijks aan den belanghebbende in handen gegeven, zoodat bijv. na 15 jaar dienst het kapitaal bedraagt:

	als minimum	<i>f</i> 300	—	als maximum	<i>f</i> 600.
de rente	„	„	<i>f</i> 15	—	„ „ <i>f</i> 30.

2. *Korte reëngagementen.*

Door de bespreking der finantieele zijde van het vraagstuk, is onwillekeurig op de reëngagementen de aandacht gevestigd.

Te dezen opzichte zouden wij meenen, dat er reeds veel gewonnen ware, door niet te vergen dat miliciens, welke genegen zijn in dienst te blijven, zich voor zes jaren verbinden.

Die tijdsruimte is te lang; „in zes jaren kan er veel gebeuren”, zoo redeneeren de meesten, en slechts weinigen willen zich voor zoo lang aan banden leggen. Natuurlijkerwijze kan men niet vergen, dat de Staat aan de recruten onderricht schenke, zonder daarvan de noodige vruchten te plukken; uitdienhoofde zou het wellicht overweging verdienen, om de minimum engagementen te bepalen:

voor ongeoeffenden	op 3 jaar,
„ geoeffenden, van een ander wapen	„ 2 „
„ geoeffenden, bij hetzelfde „	„ 1 „

Het is duidelijk. dat uit een milicien, die zich voor 1 jaar engageert geen onderofficier kan groeien; doch wellicht volgt op het ééne jaar, een ander; ook vergete men niet, dat hoe

meer vrijwilligers er zijn, hoe beter gelegenheid ontstaat het kader te oefenen.

3. Toestemming van ouders of voogden.

Werd er langs dezen weg een stap gedaan, om de vrijwillige dienstneming te bevorderen, als tweede zou in aanmerking verdienen te komen, om voor miliciens (beneden 23 jaar) de gelegenheid open te stellen als vrijwilliger in dienst te treden, *zonder daarbij te bepalen, dat ouders of voogden hunne toestemming moeten verleenen.*

Een zeer questieus punt, M. H. dat ten alle tijde veel tegenstand ondervond. Het schijnt wel de moeite waard, er een oogenblik bij stil te staan, wellicht slagen wij er in, het vooroordeel, zoo durven wij het noemen, eenigszins te overwinnen.

Gold het hier werkelijk den strijd tusschen *Bertrand* en *Alice*, wij zouden ons met *Meyerbeer* moeten verheugen over de zegepraal van het goede; doch gelukkigerwijze geeft een vergelijking tusschen den militairen en den burgerstand, geen recht om te gewagen van iets diabolique's tegenover het reine ideaal. Beide kringen kunnen wijzen op hunne apostelen voor de goede beginselen, beiden tellen hunne *Mephisto's*.

Het geldt toch niet van sommigen zijde, een strijd tegen het weinige ontwikkeling dat de gedweë kudde tot zelfdenkers vormt?

Zelfs de gedachte daaraan werpen wij verre van ons. — Neen het is een vooroordeel; men is bezorgd, dat de jongeling zich door schijn late verleiden tot een werkkring, waarin hij zich bij nadere kennismaking niet gelukkig zal gevoelen.

Is dit juist gezien, dan veroorlooven wij ons er op te wijzen, dat door inachtneming van twee voorwaarden, de eisch in een geheel ander licht zal verschijnen.

Wij spraken niet van den burger in het algemeen, doch van den milicien; *hij* heeft het militaire leven leeren kennen, en is zich volkomen bewust van de keuze, die hij doet.

Ten andere belet de korte duur van het engagement, voor den geoefenden soldaat, dat er sprake kan wezen van een dolle coup, in een onbewaakt oogenblik, waar over jaren lang berouw

wordt gevoeld, neen! het behoeft slechts de quaestie van één jaar te zijn, en dat is toch zeker geen onoverkomelijk bezwaar.

Men vergete bovendien niet, dat voor de ontbrekende vrijwilligers, miliciens in dienst gehouden moeten worden. Stellen wij een concreet geval; van twee familiën X en IJ zijn de beide papa's *geen* voorstanders van het militaire leven; doch zoon X verlangt niets liever dan zich voor een of twee jaar als vrijwilliger te engageeren, terwijl zoon IJ in dienst moet komen of blijven als dit niet gebeurt, zonder daartoe de minste opgewektheid te gevoelen.

Staat de wetgever nu aan den jeugdigen X toe, om zijn wensch te volbrengen, ook zonder toestemming zijner ouders, dan is er slechts één de dupe van de historie, nl. de oude heer X; wijst de wetgever hem daarentegen af, dan zijn er, — een gemeenzame spreekwijze bezigende — twee zoons en één papa, dus drie personen *in den aap gelogeerd*.

Het hoofddoel onzer bespreking is evenwel niet de vrijwillige dienstneming, doch de middelen om het kader in de gelederen te behouden.

Slechts meende ik als ter loops dit punt te mogen aanroeren, aangezien bij ruimere toetreding van vrijwilligers, ook over een ruimere keuze tot aanstelling van kader beschikt kan worden.

4°. *Behandeling in dienst.*

Een ander middel om het verblijf in de gelederen voor het kader aantrekkelijk te maken, bestaat in de verhooging van het *aanzien* van den onderofficier; ik zoek dit niet in fijnere uniform, doch in fijnere behandeling, door vooral den onderofficier te leeren zich zelf te achten, waartoe de officier het voorbeeld moet geven.

Is door een samenloop van omstandigheden het gehalte eenigszins beneden het gewenschte peil gedaald, dan zou het ten eenenmale verkeerd zijn, indien men zich eenvoudig bij het feit nederlegde, door zijne eischen in verband te brengen met het minder gehalte; integendeel moet er met des te meer volharding gewoekerd worden, met de voorhanden stof; dezen te kneden, te vervormen, ten einde het ideaal zoo nabij mogelijk

te komen, dit is de zware, doch eervolle taak van het officiers-corps.

Een militieleger met korten dienstdtijd is zeker de *slechtste* oefenschool voor het kader, waaraan juist *zulk* een leger de grootste behoefte heeft.

Bij den gewonen loop van zaken vormt men hoogstens instructeurs, geen veldkader, — de 1 Lt. BRANDT heeft het in de Mil. Spectator op overtuigende wijze aangetoond. —

Komen wij er evenwel niet langs den *gewonen* weg, dan moeten er *buitengewone* wegen gevolgd worden; doet de Luitenant in vredetijd onderofficiers dienst, dan zullen geen van beiden op hunne plaats zijn, wanneer de nood aan den man komt. Neen! men moet den onderofficier vertrouwen schenken, hem in de gelegenheid stellen zelfstandigheid te leeren, den geestdoodenden dienst tot het minimum bepalen, al wat verheffend werkt zooveel mogelijk op den voorgrond doen treden.

Het is geen effen pad, waarlangs dit doel bereikt kan worden, de bezwaren liggen als opgestapeld; — welnu dan den wensch uitgesproken, dat allen die op den dagelijkschen dienst invloed uitoefenen, zich als tot een Schnitzel jacht vereenigen, ten einde den koenen sprong over al die bezwaren te wagen.

5. *Huoeelijken.*

De Nederlander M. H. is bekend om zijn gezelligen aard; het koffijhuisleven is te onzent veel minder ontwikkeld dan bij onze zuidelijke naburen, en de meer beknopte dan doeltreffende „bierkneipen” uit het Oosten, de plaatsen waar hop en nicotine aan de zuurstof slag leveren; men treft ze ook bij ons aan; doch zonder belangrijken invloed nit te oefenen op den huiseelijken zin van het volk.

Pleit die neiging evenzeer voor de liefballigheid der schoone sexe, als voor den trouw van het minder uitblinkend geslacht; wij stellen er prijs op, deze getuigenis van onze natie te kunnen afleggen.

Ook de militair gevoelt behoefte aan een tehuis, en wij kunnen in hem niet misprijzen, wat voor de maatschappij in het algemeen gewaardeerd wordt.

Ongelukkigerwijze bieden de kazernes niet die zekere mate

van huiselijkheid aan, welke de lieve bruidjes er zich van voorstellen; en om alle onderofficieren buiten de kazernen te laten wonen gaat moeielijk, er moet ook toezicht uitgeoefend worden in de uren, na afloop van den gewonen dienst. De vergunning om te huwen brengt dus als van zelf een geheelen nasleep van vrouwen en kinderen in de kazerne, die daar eigenlijk niet op hun plaats zijn, en veelal tot min aangename conflicten aanleiding geven.

Is de militair betrekkelijk jong gehuwd, schenkt Amor zijn overvloedigen zegen aan het gelukkig echtpaar, dan doen de naweën zich gevoelen; het geldgebrek zwaait zijn ijzeren scepter. Nog meer doet die factor zich gevoelen bij de onderofficieren, die zoogenaamd *zonder voorrechten* gehuwd zijn, d. w. z. zij die geen vrije woning erlangen. En wat kunnen daarvan de gevolgen zijn? Knevelarijen van de minderen, ongeoorloofde praktijken, waartegen de officieren somwijlen bezwaarlijk waken kunnen.

Terecht is dan ook van hooger hand begrepen, dat met het stelsel van gehuwden zonder voorrechten gebroken moet worden. Wanneer men in de gelegenheid gesteld wordt een blik te slaan in de requesten ter verkrijging dezer vergunning, dan is het een al hartroerender gesteld dan het andere, zoodat de nieuweling-tegenstander allicht tot de slotsom komt: „in „beginsel ben ik er wel tegen, doch ik moet bekennen *dit* „geval is van dien aard, dat enz. enz.”

Het geldt in den regel de veronzijdiging der gevolgen van een misstap, en zeker heeft de humaniteit het hard te verantwoorden, wanneer zij tegen dergelijke argumenten strijd moet voeren. Abstract beschouwd ligt het intusschen zeker niet op den weg van den Staat, om tegenover *begane* misslagen een tegemoet komende houding aan te nemen, veeleer moet men deze trachten te voorkomen. Gold het eerste stelsel als regel, dan moest bijv. de dronkenschap niet strafbaar gesteld worden; doch ware het veeleer zaak, op verschillende punten der stad de noodige draagstoelen in gereedheid te houden, ten einde de minder geachte medeburgers, die wat diep in het glaasje gekeken hebben, op een gemakkelijke wijze huiswaarts te be-

zorgen, een soort dregge ter redding van drenkelingen alzoo.

Ik zou vreezen mij te zeer op sociaal gebied te begeven, door zeker maatschappelijk stelsel ter sprake te brengen, waarvoor in de laatste jaren door den heer van Houten sterk propaganda is gemaakt; maar toch zij aangeteekend, dat het minder juist gezien is, een premie open te stellen voor het huwelijk op jeugdigen leeftijd; men behoeft daarom niet in een ander uiterste te vervallen, en de trouwlustigen te verwijzen naar: „*cet âge dans la vie où tout rêve doit finir*.”

Laat ons evenwel, om niet te lang bij dit onderwerp stil te staan, de quaestie in concreten vorm samenvatten, dan ge-looven wij de volgende slotsom te mogen uitspreken.

De militaire stand ziet liever ongehuwden, dan gehuwde onderofficieren in de gelederen; als regel zou kunnen gelden, dat het gros van het kader 12 jaar in dienst blijft, om daarna, met of zonder behulp van den Staat, in de burgermaatschappij over te gaan.

Aan dezen worde *geen* vergunning tot huwen verleend.

Voor de beroepsoldaten, die langer in dienst wenschen te blijven tot zij recht op pensioen erlangen, uit welke klasse van militairen vooral Sergeant-Majors, Adjt.-Onderofficieren enz. getrokken worden, behoort evenwel een voldoende uitzicht tot huwen opengesteld te worden, tegen het tijdstip, waarop zij een dergelijke nieuwe dienstserie (na 12 jaar) intreden, en dan ook altijd *met* voorrechten.

Ik vrees ernstige tegenspraak te ontmoeten, want juist het vraagstuk der huwelijken is in de laatste jaren een mode-quaestie geworden; zij telt vele aanhangers, die evenwel soms verzuimen nategaan, welke enorme sommen er besteed worden voor de woningen der gehuwde onderofficieren; welke sommen meer rente zouden afwerpen, indien zij besteed werden als premien tot behoud van het jeugdig ongehuwde kader.

6. *Bevordering.*

Uitzicht op bevordering bij het corps, is zeker mede een machtige hefboom; meermalen werd er dan ook gedacht aan de invoering van den rang van *Onder-Luitenant*; de heer Stieltjes sprak in zijn laatste geschrift van eerste-onderofficieren;

een maatregel, die tevens kan strekken om te voorzien in het gebrek aan Officieren, en als aanmoediging voor het behoud van kader.

De geheel eigenaardige eenigszins valsche positie, waarin die onder-Luitenants uit een maatschappelijk en militair oogpunt zouden verkeerren, en zulks vooral in een klein leger, waar zij huns gelijken slechts in beperkten getale naast zich zien, maakt dit denkbeeld evenwel weinig aannemelijk.

Doch er is een tusschenweg mogelijk, die bereids door de Regeering is ingeslagen, door namelijk het aantal Sergeant-Majoor's, nog beter dat der Adjt.-Onderofficieren uittebreiden, en deze titularissen als het ware als jongste officieren te laten dienst doen.

Om nut te stichten, moet het evenwel niet bij de aanstelling blijven, doch is het noodig bijzondere zorg te besteden aan de opleiding der aspiranten, en de verdere vorming der titularissen; wordt er de hand mede gelicht, en de maatregel eenvoudig beschouwd, als belooning voor trouwe diensten in lagere rang, dan sticht men meer kwaad dan nut.

De billijkheid eischt dan ook evenwel, om niet, alstot heden geschiedde, dergelijke benoemingen uitsluitend *corpsgewijze* te doen plaats hebben, aangezien daarbij het toeval een hoofdrol speelt, naar mate er bij het eene corps meer stof ter aanvulling voorhanden is dan bij het andere.

Werden er winter-cursussen gehouden voor *al* de aspiranten eener zelfde wapensoort, gevolgd door een gecombineerde veld-oefening in het voorjaar, dan werden op die wijze de gegevens verkregen voor een billijke en doeltreffende toepassing van het stelsel.

De aanstelling zou dan ook moeten berusten in handen van de Inspecteurs, wier streven het intusschen zou moeten wezen, *zooveel mogelijk* aspiranten bij hun eigen corps te bevorderen.

En nu ten derde demiddelen besprekende, welke *na volbrachten diensttijd* vooruitzichten openen, naderen wij, naar ons toeschijnt, het meest tot ons doel.

De burger, die zich onverplicht gedurende een 12, 18, 24, tal jaren aan den militair dienst toewijdt, heeft recht bij

zijn afscheid, blijken van erkentelijkheid te ontvangen.

Meldt hij zich aan, om nu ook verder in de maatschappij voortgeholpen te worden, dan kan men hem niet afschepen met de woorden :

. excusez mon camarade ,
ce n'était pas pour vous, qu'était la sérénade.

Neen, de man moet *zekerheid* hebben, op de een of andere wijze, rente te genieten, van het aan arbeids-vermogen uitgezette kapitaal.

Deze rente nu kan op drieerlei wijze uitgekeerd worden ;

- 1°. als benoeming in een Rijks-Burgerbetrekking ;
- 2°. als kapitaal, om een zaak te beginnen ;
- 3°. als jaarlijksch te genieten pensioen.

Het laatste, het pensioen is in den regel een tegemoetkoming voor de beroepsoldaten, die gedurende een niet al te kort tijds-verloop den lande gediend hebben.

Vergelijkt men de eischen welke de wet bij verschillende Rijken stelt, om in het genot van pensioen te geraken, dan trekt vooral de zeer lange termijn, welke in Nederland gevergd wordt, de aandacht.

Wordt in Frankrijk na 15 jaar, in Duitschland na 18 jaar recht op pensioen verkregen ; bij ons moet de fysiek geschikte militair 30 jaar dienst bij 50 jaar ouderdom tellen ; die termijn is veel te lang, en geeft aanleiding tot verkeerde gevolgen, hetzij doordat minder geschikte oudgedienden, om hun pensioen te verdienen, langer medeloopen, dan wenschelijk is ; het zij door al te groote toegevendheid bij het afgeven van geneeskundige verklaringen, ten opzichte der lichamelijke ongeschiktheid.

Een oud Hollandsch spreekwoord zegt : „wie het onderste „uit de kan wil hebben, valt het lid op den neus“, en deze grondregel schijnt van toepassing op den Staat, die zijne militaire dienaren, als het ware fysiek en moreel leeg wil pompen, om ze met een mager pensioen, aan de maatschappij terug te geven.

Vele onderofficieren verlaten de gelederen, omdat het verschiet te weinig gunstig is ; en zij, die blijven, worden van lievermede minder geschikt.

Naar onze bescheiden meening moest, na 18 jaar dienst, recht

worden verkregen, op een minimum-pensioen, opklimmende, naar mate de belanghebbende, na meerdere dienstjaren, de gelederen verlaat.

Dit laatste meer uit billijkheidsgronden, dan wel als premie om de *langdurige* dienstvervulling aan te moedigen. Vooral voor den krijgsman is er een tijd van komen en van gaan; en deze overweging moet nopen, om de verhooging niet te zeer op te drijven. Men stelle bijv. als minimum pensioen f 200, voor elk meerder dienstjaar f 25, met maximum van f 500.

Het tweede hulpmiddel bestaat in de uitkeering van een kapitale som, ten einde een affaire te kunnen beginnen.

In Frankrijk wordt daarvoor, na een volbracht reengagement van 5 jaar, een som van f 1000 uitgekeerd.

Uit het voorafgaande is gebleken, dat ook wij dit hulpmiddel in toepassing wenschen te brengen, door uitkeering eener premie van f 50 ad f 100, voor elk volbracht dienstjaar boven het 9de, en deze premie als kapitaal te doen vastzetten.

Ik heb mij bij de voorafgaande beschouwingen bepaald tot de soldijen en premiën; afdaling in de administratieve quaestien van voeding, kleeding enz. zou aanleiding geven tot meerdere becijferingen, die in een voordracht als deze minder op hun plaats zijn.

Dezelfde vrees voor te groote uitvoerigheid weerhield mij te spreken van lotsverbetering der korporaals; als overgangsbetrekking worden de leemten in dien graad van zelf aangevuld, bij meerderen toevloed naar den onderofficiers rang. Mocht het blijken, dat ook in deze functiën weder oud-gedienden worden aangetroffen, dan moet ook voor hen trapsgewijze opklimming van betaling ingevoerd worden.

Evenmin sprak ik van éénjarigen, die wij *niet*, en van militiekader, dat wij *wel* hebben, zij vormen de auxiliare gelederen; doch kunnen nimmer de kracht van ons leger uitmaken. Stip ik dit even aan, dan geschiedt dit slechts, om niet beschuldigd te worden, belangrijke *nevenzaken geheel* over het hoofd te zien. Was het mijn streven propaganda te maken, voor een positieverbetering van het kader, zoo mag dan ook eenige meerdere opoffering van de zijde der onderofficieren gevraagd worden.

Van hen namelijk, die deelen in de gunsten welke na expiratie van dienst worden toegekend, als: plaatsing in eene burger-rijksbetrekking, uithetaling eener kapitale som, genot van pensioen, zou gevergd kunnen worden, dat zij zich nog eenigen tijd (bijv. 6 jaar) beschikbaar stellen voor de oefening der Schutterij. Daardoor kan men over instructeurs beschikken zonder de hulp van het leger in te roepen, en zou er zelfs gelegenheid worden aangetroffen, om oefeningen te doen houden, in enkele plaatsen, waar zulks tot heden zeer bezwaarlijk was.

Behalve deze vreedzame schutterlijke diensten, kan nog de gelegenheid opengesteld worden, om gedurende hoogstens 6 jaar als reserve-onderofficier optetreden, tegen betaling eener jaarlijksche bijdrage, overeenkomende met 4 maal het bedrag van het aantal dienstjaren; zoodat bijv. onderofficieren, die 12 of 18 jaren in hun graad doorbrachten f 48, of f 72 's jaars ontvangen voor elk jaar in den reservedienst, welke hun, behoudens de boven bedoelde instructie, geen andere verplichting oplegt, dan bij een mobilisatie onverwijld in dienst te treden voor den duur van den oorlog, en wel, naar mate van de behoefte, bij het leger of de schutterij. Tevens zou de billijkheid medebrengen hunne gezinnen gedurende dien tijd eene zekere schadeloosstelling toetekennen. Ten einde geen, aan het onderwerp vreemd, terrein te betreden, mogen wij niet verder doordringen in de meer gedetailleerde regeling dezer aangelegenheid; werden de schutteroefeningen ter sprake gebracht, er zou stof te over zijn voor nog meer dan ééne spreekbeurt.

En nu M. H. de vraag gesteld, of ik matig dan wel overdreven in mijn eischen geweest ben; — wie zal het beslissen? —. Men moet over meerdere officiele gegevens beschikken dan in mijn bezit zijn, meer met dergelijken statistieken arbeid vertrouwd zijn, om grondig te kunnen nagaan, welke de finantieele gevolgen van mijn stelsel zullen wezen; ik zal mij niet aan een dilettant-becijfering wagen; doch er slechts op wijzen, dat het hier niet de vraag geldt, om een goede regeling te verbeteren; doch dat een onhoudbare toestand dreigt een chronisch karakter aan te nemen, door welke kwaal — God ver-

hoede het — ons vaderland te gronde zou kunnen gaan.

Nog blijft ons ten slotte over, om na te gaan welke maatregelen getroffen dienen te worden, ten einde het geven van uitzicht op burgerbetrekkingen niet geheel illusoir te doen zijn. Stelt men zich tevreden met de uitvaardiging eener aanschrijving, waarin het *grondbeginsel* gehuldigd wordt, zonder afdoende maatregelen te treffen, waardoor de gewenschte uitkomsten gewaarborgd worden, dan is er eigenlijk nog niets gedaan.

In den aanvang kan men zich geveleid hebben, dat bij onderlinge samenwerking, de zaak als het ware van zelve zou marcheeren; langzamerhand zal men intusschen wel tot het inzicht gekomen zijn, dat er slechts een eerste stap in de gewilde richting gedaan is, en zelfs een flink tempo aangenomen moet worden, om nog, vóór het te laat is, het doel te bereiken. Alvorens eenige opmerkingen in het midden te brengen, welke kunnen strekken, om meer vruchten van den boom der burgerbetrekkingen te plukken, is het noodig de regeling, ook uit een maatschappelijk oogpunt, te beoordeelen; opdat men ons niet kunne verwijten, te dwalen door al te groote eenzijdigheid.

De *maatschappij* van eenigen Staat wordt gevormd door de gezamenlijke inwoners, die zich, door taalverwantschap in de eerste plaats, en verder door gemeenschappelijke neigingen en belangen, tot elkander aangetrokken voelen.

Zonder handhaving van orde is geen duurzamen toestand eener maatschappij denkbaar, en zoo is het dan noodig een bestuur aan het hoofd der maatschappij te plaatsen, dat weer door *ambtenaren* in de volbrenging van de veel omvattende taak ondersteund wordt.

Het belang nu der maatschappij brengt mede, dat de *meest* geschikte personen tot waarneming der verschillende ambtenaars functiën geroepen worden.

Men late zich evenwel door die uitdrukking niet misleiden; het geldt niet immer de vraag, om de meest bekwamen te kiezen, doch dezulken die het best in staat geacht mogen worden, om de onderwerpelijke functie waar te nemen. Is het bijv. zaak een veel belovend jongmensch *summa cum laude*

van een onzer Universiteiten gepromoveerd, aan het hoofd van een postkantoor te plaatsen? Wij gelooven het niet, al moge hij wetenschappelijk meer ontwikkeld, dus bekwaamer zijn, dan een adspirant die langs anderen meer administratieven weg zijne sporen verdiende.

Wendde de uitgever zich tot een Lindo of Cremer, wanneer hij onderschriften bij kinderprentenboekjes samengesteld wenschte te zien?

Zal er iemand aan denken concessie aan te vragen, om een stoomtram in zijn eigen huis tusschen keuken en eetzaal te laten aanleggen, ten einde de spijzen warmer op tafel te erlangen.

Spannen we zes hengsten voor een bokkenwagentje; bestellen wij het kinder soldaten speelgoed bij de firma Krupp; en wordt Brialmont geraadpleegd bij de grondverplaatsing, waarmede onze jeugdige badgasten zich aan het Scheveningsche strand bezig houden.

Neen, het moet ons streven zijn de spreekwijze te huldigen: *de geschikte persoon, de geschikte zaak, op de geschikte plaats.*

De Staat heeft evenwel, behoudens deze algemeene waarheid, nog meer in acht te nemen; let de particulier uitsluitend op de belangen van zijn *eigen* zaken, de Staat moet acht geven op *al* zijne belangen.

Is in zekere richting het aanbod van werkkrachten niet in verhouding tot de vraag naar arbeid, dan moet er gedacht worden aan de middelen, welke kunnen strekken, om het verbroken evenwicht te herstellen; aan deze verplichting nu voldoet de Staat, wanneer hij zekere burgerbetrekkingen bij voorkeur voor gewezen militairen openstelt.

Alvorens dieper in de zaak door te dringen, moeten wij nog eerst de vraag stellen, wat de burger maatschappij, en wat het leger van zijn ambtenaren verlangt.

Ontwikkeling, eerlijkheid, toewijding, zijn algemeen te stellen eischen; doch in den regel stelt het leger hoogere eischen ten opzichte van de fysieke krachten; de burgermaatschappij lagere omtrent den leeftijd.

Deze opmerking kan er toe leiden, om beider belangen te

vereenigen; neemt de lichamelijk goed ontwikkelde jongeling op jeugdigen leeftijd plaats in de gelederen, wijdt hij gedurende een 12-tal jaren zijne krachten aan de militaire belangen van den Staat, dan is het recht en billijk hem behulpzaam te zijn, wanneer hij, na dat tijdsverloop, op andere wijze aan dezelfde maatschappij zijne krachten wenscht te wijden.

Gedurende het verblijf in de gelederen is hij lichamelijk ontwikkeld, gewend geraakt aan orde en tucht, in één woord hij is er niet slechter op geworden. Het is waar, hij heeft veel geleerd, wat hem in de burgermaatschappij *niet* te pas komt; maar de vraag mag gesteld worden, of dezelfde persoon, indien hij op jeugdiger leeftijd in dezelfde burgerbetrekking ware opgetreden, zooveel geschikter zou zijn geweest.

De meesten vormen zich *in* hun werkkring, slechts weinigen zijn volkomen bruikbaar bij het *aanvaarden* hunner betrekking, welke die ook zij; en daarom meenen wij te mogen aannemen dat men zich op 30-jarigen leeftijd even goed, zoo niet beter naar een burgerbetrekking voegt, dan op den 18 jarigen.

Voor diegenen, welke het leger beschouwen, als een oefenschool van vloeken, drinken en onzedelijkheid, is het natuurlijkerwijze aan doovemans oor gepredikt; doch zonder te willen beweren, dat het te dezen opzicht ingenomen standpunt, niet voor verbetering vatbaar zou wezen, gelooven wij toch, dat er beter toezicht kan worden gehouden op den jeugdigen militair dan op den jeugdigen burger, die ook niet immer onder het oog zijner ouders blijft.

Juist in de jongelingsjaren, waarin het karakter zich vormt, is een scherp toezicht zeer wenschelijk te achten; en als men *het werkelijk wil*, kan er in den militairen stand een heilzaam toezicht uitgeoefend worden; juist wanneer er ernstig naar gestreefd wordt, om het *gehalte* van het kader te verbeteren, *zal* er meer en meer in dien geest gehandeld moeten worden.

In ernst meenen wij te mogen betwijfelen, of het als strijdig met de belangen der maatschappij mag worden beschouwd, om er naar te streven den militairen dienst aan dien in den burgerstand te doen voorafgaan.

En wanneer tegen dit stelsel soms is te velde getrokken,

dan gold dit niet de *gezonde toepassing*, doch de *overdrijving*. Wil men nl. de individuen, ongeveer den dubbelen diensttijd, bijv. 24 jaar in de gelederen houden; ja! dan wordt de burgermaatschappij het kleine broertje, dat de versleten kielen van zijn ouderen stamgenoot afdraagt.

De valsche opvatting van het stelsel zou recht geven tot het uiten van klachten over militairisme; neen, het leger wil niet parasitisch teren op de beste krachten der burgermaatschappij; om aan deze slechts over te laten, wat ongeschikt is geworden; de eisch spreekt van *samenwerking*, ter bevordering van het algemeen belang; zóó opgevat is het geen onmogelijke eisch, doch een, die met vrijmoedigheid gesteld en verdedigd kan worden.

En wij gaan verder; — niet alleen wenschen wij het jeugdige kader nog tijdig aan de burgermaatschappij aftestaan; zoo-wel in het belang van den Staat, als van de individuen, zouden wij aan dat stelsel een oefenschool willen verbinden, die de onderofficieren voorbereidt voor lateren werkkring.

Wanneer de onderofficier een tweede verbintenis na 6 jaar dienst aangaat, en zijne militaire verplichtingen geheel naar behooren kan waarnemen, dan moet hem de gelegenheid opengesteld worden, wat meer te leeren, dan hetgeen tot het eigenlijke militaire vak behoort.

Taalkennis, boekhouden, aardrijkskunde, geschiedenis, rekenen, ziedaar eenige vakken, waarin meerdere bedrevenheid hem zeer te stade zal komen, en is het nu te veel gevergd, wanneer de Staat de gelegenheid daartoe openstelt, aan de lands-kinderen die hun leven gedurende een twaalfstal jaren beschikbaar stelden; wij gelooven het niet. Wordt dat pad betreden, dan zal de burgermaatschappij zich niet meer beklagen over den maatregel; aangezien deze haar niet alleen orde-lievende ambtenaren bezorgt, doch tevens mannen, die op een hooger trap van ontwikkeling staan, dan het gros hunner medeburgers van gelijken stand.

Werd langs dezen weg het bezwaar der mindere geschiktheid uit den weg gernimd, er zijn nog andere moeilijkheden te overwinnen, o. a.: betreffende het tijdstip van overgang,

aangezien er niet altijd vacaturen zullen wezen, wanneer de aspiranten zich aanmelden.

Na gebleken geschiktheid en bij het ontstaan van vacaturen in den gewenschten werkkring, zou men den Sergeant ontslag uit den militairen dienst behooren te verleenen, gedurende het laatste (12^e) dienstjaar. Doet zich het omgekeerde geval voor, is de tijd van ontslag daar, zonder dat er een vacature is ontstaan, dan worde hem vergunning verleend, om voor onbepaalden tijd in dienst te blijven, onder de volgende bepalingen :

1. keuze van garnizoen,
2. vergunning tot huwen,
3. schadeloosstelling voor huishuur.

Laat de aard van de gewenschte betrekking dit toe, dan worde evenwel de onderofficier onder de zooeven aangestipte bepalingen, als surnummerair bij het vak zijner keuze ingedeeld.

Om aan de geheele zaak de noodige locomotie medetedeelen, schijnt het bovenal noodig, dat een *vaste commissie* zich met de algemeene leiding belast; hare taak zoude wezen :

- 1e. onderzoek naar geschiktheid en aanleg der aspiranten;
- 2e. aanwijzing voor welke betrekkingen zij in aanmerking gebracht kunnen worden, daarbij evenwel zooveel mogelijk op eigen keuze lettende;
- 3e. het aanhouden van lijsten der vacaturen en aspiranten;
- 4e. het doen van voordrachten tot benoeming aan de verschillende departementen van algemeen bestuur;
- 5e. het verstrekken van inlichtingen omtrent personen, aan provinciale en gemeentebesturen, particuliere maatschappijen, inrichtingen voor nijverheid, enz. enz.;
- 6e. het uitlokken van aanstellingen in particulieren werkkring, bij geval het aantal aspiranten de vacatures in begeerlijke Rijksbetrekkingen overtreft;
- 7e. het bezorgen van een jaarverslag in de Staatscourant betreffende de geplaatste, afgewezen en nog afwachende aspiranten, en wat meer van algemeen belang kan worden geacht.

Bekwame gepensioneerde officieren zullen zich zeker gaarne

tegen billijke vergoeding met deze gewichtige taak belasten, maar ook burger-ambtenaren moeten mede een oordeel uitspreken, wil men geen voedsel geven aan de vrees, dat de belangen van het krijgswezen te zeer op den voorgrond zullen treden.

Het zal mijn gehoor niet ontgaan zijn, dat ook de particuliere maatschappij daarmede haar voordeel kan doen.

Het is bekend, hoe moeielijk het soms valt, juiste inlichtingen omtrent gewezen militairen te verkrijgen; wel nu, die moeielijkheid verdwijnt; de commissie, voorgelicht door de officieren welke dagelijks met den troep omgaan, kan stellige en juiste gegevens vertrekken.

Wordt de taak te veel omvattend voor één commissie, dan stelle men provinciale, of districts commissien aan, met één Hoofd-afdeeling in de Residentie.

Verschillende vragen treden bij deze gewichtige quaestie op den voorgrond, en niet eerst heden, doch sedert jaren; als:

1°. zijn er genoeg begeerlijke betrekkingen in Rijks als particuliere kringen?

2°. voldoet het gehalte van het kader aan billijke eischen?

3°. voldoen die betrekkingen, aan hetgeen de adspiranten zich hadden voorgesteld?

Een en ander is zeker niet a priori, zelfs niet na een korte periode van ondervinding te beantwoorden; ware er evenwel in het jaar 1869 een commissie samengesteld, als boven bedoeld, dan zou zij nu over genoegzame statistieke gegevens beschikken, om een zekere uitspraak te doen, waar nu nog in het duister rondgetast wordt.

Ging men thans nog tot de samenstelling over; wij zouden den maatregel begroeten, als de *aurora* eener betere toekomst; zij zoude het bewijs leveren, dat het met de zaak ernst werd.

Ik zou intusschen vreezen mij de taak al te gemakkelijk te maken, door zelfs geene poging te doen ter benadering van het verhoudingscijfer tusschen adspiranten en vacaturen.

Stel, dat het getal ond.-off. bedraagt	5000
waarvan $\frac{1}{4}$ gedeelte 6 jaar in dienst blijft	1250
” $\frac{1}{2}$ ” 12 ” ” ” ”	2500
” $\frac{1}{4}$ ” langer doordient	1250

dan zijn er 2500 aspiranten voor burger vacaturen, waarvan dus jaarlijks $\frac{1}{2}$ gedeelte d. i. ongeveer 200 personen, om een betrekking solliciteeren.

Daarbij moet nu nog in aanmerking genomen worden, dat er enkelen afgewezen worden, wegens ongeschiktheid, slecht gedrag enz.; terwijl niet allen naar een Rijksbetrekking dingen. Nu de vacaturen nagaande komen wij tot de volgende cijfers:

Rijksveldwachters organiek	766	tractement	/ 650.
Gevangenenbewaarders	305	"	- 600,
Brievenbestellers	1050	"	- 200—750.
Kantoorknechts	45	"	- 400—550.
Conducteurs Brievenmalen	116	"	- 500—650.
Postboden	975	"	- 75 à / 575.
Commies Directe belasting	400	"	- 420.
Totaal		3657	

Stellen wij verder dat de titularissen ongeveer van hun 30-55ste jaar in functie blijven, dan zijn er jaarlijks $\frac{1}{5}$ d. i. $\pm$ 146 vacaturen te vervullen.

Dat deze becijfering veel te ongunstige uitkomst oplevert, kan daaruit blijken, dat er, volgens ingewonnen informatie bij de brievenbestellers alleen, jaarlijks ongeveer 150 vacaturen voorkomen.

Volgens het overzicht, behoorende bij het Kon. Besluit van 1869, valt er te rekenen op de volgende vacaturen:

Rijks-Veldwacht	25
Gevangeniswezen	20
Directe belastingen . . .	100
Brievenbestellers	40
Postboden	30

Totaal 215

Wijzigende wij het aantal brievenbestellers van 40 op 150 dan wordt het totale cijfer der vacatures 325

Het overtreft dus reeds de vraag, terwijl daarbij nog gevoegd moeten worden de meer gewenschte betrekkingen van: hode, concierge, klerk, portier enz. welk aantal zeker voor vermeerdering vatbaar zou wezen indien er met Arguscoogen naar

gezocht werd. Is er niet aangedacht, dat ook een gedeelte der vacaturen voor burgers bestemd moet blijven, dan staat daar tegenover, dat er evenmin rekening is gehouden, met de vele vacaturen bij particuliere maatschappijen, fabrieken, zoodat wij summa summarum meenen te mogen aannemen, dat de verhouding tusschen vraag en aanbod niet van dien aard is, om het stelsel, reeds op grond daarvan, in beginsel te moeten veroordeelen.

Recapituleerende hetgeen door ons is opgemerkt geworden, kan men het op de volgende wijze kort samenvatten.

De kadernood is niet uitsluitend eene Nederlandsche, doch een Europeesche kwaal, welke evenwel voor ons, zooveel dreigender is, omdat het koloniale leger eischen stelt, waaraan zonder twijfel gevolg moet worden gegeven. Zoowel om de bestaande leemten aan te vullen, als het gehalte te verbeteren, is het dringend noodig afdoende maatregelen ter bestrijding van dit euvel te treffen.

Onder de daartoe strekkende middelen verdient het meest de aandacht geschonken te worden aan:

1°. Oprichting van meerdere pupillenscholen in verschillende gedeelten des vaderlands.

2°. Verhooging der soldij met f 0.20 per dag, voor alle onder-officieren, die 3 of meer dienstjaren volbracht hebben, en zich reengageeren tot aan het 9^e dienstjaar.

3°. Toekenning eener jaarlijksche premie van f 50 — f 100, voor elk dienstjaar boven het 9de, welke som als kapitaal wordt vastgezet tegen 5°/_o rente, en uitbetaald wordt bij het aangaan van een huwelijk, bij het verlaten van den dienst, of in buitengewone omstandigheden, op speciale machtiging.

4°. Na 12 jaar dienst, recht op een rijks-burgerbetrekking.

5°. Na 18 jaar recht op pensioen ten bedrage van f 200, met jaarlijksche opklimming van f 25 tot f 500 als maximum.

6°. Na 24 jaar recht op militaire sedentaire betrekkingen.

Een terugblik op hetgeen in den loop van den avond is aangeteekend geworden, doet met vrijmoedigheid uitzien naar de discussie, welke, naar wij ons vleien daarop volgen zal.

Mogen wij niet veronderstellen U allen tot onze meening te hebben overgehaald, wij vertrouwen dat de grondslag van ons streven instemming ontmoeten zal. Bezwaren kleven zowel aan de goede, als aan de minder doeltreffende regelingen; wie zich te spoedig laat afschrikken, bereikt nimmer zijn doel, en klemt zich angstvallig vast aan het bestaande, ook niet zonder bezwaren, doch die door de macht der gewoonte minder opgemerkt worden. Neen, immer voorwaarts blijve onze lenze, naar den moeielijk te beklimmen bergtop, dien wij *zeker* zullen bereiken, wanneer *allen* medewerken, om met gezamenlijke krachtsinspanning de steenblokken naar beneden in den afgrond te storten, die ons het steile pad versperren.

Mocht het stelsel omtrent het verleenen van burgerbetrekkingen bij uwe vergadering ingang vinden, dan zou er altijd nog één vraag onopgelost blijven; namelijk deze of er eenige kans bestaat, dat een meer *ernstig* gemeente proef in dezen geest zal slagen.

Het antwoord moeten wij daarop schuldig blijven; doch juist daarom is door mij getracht te weten te komen, hoe het elders gesteld is.

De gelegenheid bood zich daartoe aan door kennismaking met een officier van het leger in; doch onze zegsman rekende op discretie, wij noemen den naam van het land niet; laat hij voor deze vergadering een kapitein uit Nieuw Zeeland geweest zijn.

Die menschenetende collega was zeer verheugd mij van dienst te kunnen zijn, en zeide: verlangt ge inlichtingen omtrent het openen van uitzicht op burgerbetrekkingen voor oud-militairen; wel het kan niet beter treffen, bij ons werkt dit stelsel sinds jaren; toch kan ik niet zeggen, dat het immer de gewenschte vruchten droeg. Het is bij ons zoo geheel anders als in Europa, waar men bij de verschillende Departementen van algemeen Bestuur begrijpt, dat alleen door samenwerking het ware landsbelang bevorderd kan en moet worden. Bij ons in Nieuw Zeeland vormt daarentegen elk Ministerie een eigen Koninkrijkje dat geheel op zich zelf staat; het eenige punt van samentreffen is de schatkist, daarnit tracht ieder voor zich het leeuwendeel te ver-

krijgen, en zoo moet er ieder jaar eenmaal zoowat gesnipperd worden tot de buit naar behooren verdeeld is. Daarna gaat ieder zijns weegs, zonder zich om de rest te bekommeren.

Nu begrijpt ge wel, dat men daarom nog geen bezwaar maakte, om de bedoelde bepaling in het leven te roepen, de eisch des tijds bracht dat zoo mede; doch ieder lachte in zijn vuistje, en dacht het papier is geduldig, de onderofficieren zullen van *mijn* departement niet vet soppen, — ze spreken bij ons zoo parlementair niet als in Europa. —

En vraagt ge me nu, waar hem eigenlijk de schoen wringt, dan moet het antwoord eenvoudig luiden, in de ijdelheid der baantjes wegschenkende ambtenaren. Het streelt den mensch zoo, wanneer Generaals, Admiraals, leden van den Raad van State, Volksvertegenwoordigers et tutti quanti zich laten aandienen, om hun protégés in de gunst van den ambtenaar aan te bevelen, en zoo ge mocht meenen dat ik dwaal, en dat zulke hoog geplaatste personen zich niet zullen inlaten met de vervulling van postjes waartoe oud-onderofficieren in aanmerking kunnen komen; dan bedriegt ge u zeer.

En wanneer er dan op het gemoed van den ambtenaar gewerkt wordt door te zeggen: één woord van U, en mijn protégé is gelukkig, dan is het zoo moeielijk om weerstand te bieden.

Zoudt ge wel willen gelooven, dat onlangs zelfs een hoofd van een Departement zijn oppasser aanstelde, in de een of andere betrekking waarnaar tal van onderofficieren solliciteerden.

Doch genoeg, mijn waarde, om U te doen zien hoe individualisme en kortzichtigheid den scepter zwaaien waardoor dan ook bij ons nimmer heil te verwachten is van doeltreffende maatregelen, waarmede wij Europa trachten na te bootsen; doch die eenvoudig schipbreuk lijden, omdat men bij ons in Nieuw Zeeland, nimmer de groote waarde heeft leeren begrijpen van de spreuk onder den pijlenbundel: *eendracht maakt macht*; waarin juist uwe kracht is gelegen.

Mijne Heeren! toen ik mijn Nieuw-Zeeuwsche Kapitein het kruiwagen-stelsel had hooren verklaren, als het groote struikel-

blok voor de invoering van zoovele doeltreffende maatregelen, kwam mij onwillekeurig het gebed van den Farizeër te binnen: wij danken U Heer, dat wij niet zijn als deze.

Bij ons toch streeft men naar het *goede* met *goeden* wil, en *goeden* moed. Zijn wij maar eenmaal *goed* overtuigd dat er een kaderquestie is en de oplossing daarvan noodzakelijk moet worden geacht, dan zal men ook met kracht de handen aan het werk slaan.

In dit goede vertrouwen wensch ik afscheid van U te nemen, en dat vertrouwen is zoo groot, dat wanneer ik, over 10 jaren tijds mij weer in Uw midden bevindende, een spreker zou moeten aanhooren, die nogmaals over de kaderquestie en de *aanstaande* oplossing daarvan sprak; ik zou weigeren te erkennen mij in een Nederlandsche vereeniging te bevinden, in de vaste overtuiging, dat de ring van Gyges, mij naar Nieuw Zeeland had gevoerd.

Ik heb gezegd.

De VOORZITTER. De geachte spreker heeft naar waarheid gezegd, dat het vraagstuk, door hem behandeld, niet nieuw is; doch het is tevens niet minder waar dat het een hoogst belangrijke levensquaestie is voor het leger en dat nog steeds een goede oplossing er van ontbreekt. De vergadering zal er zeker den spreker erkentelijk voor zijn, dat hij naar een oplossing er van heeft gestreefd, terwijl tevens erkend moet worden dat menige juiste oordeelvelling door hem is medege-deeld, waaromtrent na de pauze gelegenheid zal zijn van gedachten te wisselen.

De vergadering wordt hierop voor eenige oogenblikken geschorst.

Na de hervatting opent de Voorzitter de beraadslagingen.

De heer CORNS. DE GROOT. Mijnheer de Voorzitter. Ik heb geduldig gewacht tot een der militaire heeren van de gelegenheid gebruik zou maken van het woord te vragen. Nu dit

niet is geschied, wensch ik een enkel woord te zeggen. Ik ben maar eenvoudig burger; doch vroeger had ik de eer te zijn opperwachtmeester bij de lanciers; ik heb dus tot het kader behoord en meende dat ik daarin wel aanleiding mogt vinden om een enkel woord in het midden te brengen.

Daarbij wensch ik in de eerste plaats hulde te brengen aan den geachten spreker, die eene zaak, reeds tweemaal hier besproken, nogmaals van zijn standpunt heeft gezien; voorwaar een moeielijke en zeker ook geen dankbare taak.

De geachte spreker heeft gezegd een steentje te willen aandraagen tot het gebouw, dat opgetrokken moet worden; ook ik wensch daartoe een steentje bij te dragen.

Bestaat er kadernood? Ja. Er ontbreken 92 onderofficieren en 1100 korporaals; dat is geen bagatel. Er is dus nood. Waaraan dien toe te schrijven? Ik geloof dat de oorzaak dieper moet worden gezocht dan daar waar men ze steeds denkt te vinden.

Het veel overgaan van de onderofficieren naar Indie getuigt, naar mijn oordeel, dat zij het hier niet naar den zin hebben.

De geachte spreker zeide dat zij, die bestemd zijn om tot officier te worden opgeleid, niet tot het getal van het kader kunnen gerekend worden. Ik ben dat niet eens. Van 1830—40, toen velen bij het leger dienden die dachten den officiersrang te bekomen, was juist dat deel een der voornaamste bestanddeelen van het kader. Bij het wapen waarbij ik de eer had te dienen werden die onderofficieren wel degelijk in hun effectieven rang medegerekend en bij verkenningen of anderen velddienst had men van hen zeer groote diensten. Bij hen toch vindt men in den regel de meeste ontwikkeling en daarom moeten die onderofficieren, die den officiersrang wenschen te verkrijgen, wel degelijk in het kader mede tellen.

Wat betreft het overgaan in burgerlijke betrekkingen, dat is een zeer moeielijk punt. De argumenten voor en tegen, wegen nog al tegen elkaar op. Ik heb over die zaak zoo even gesproken met een industrieel hier te lande, die vroeger zelf officier is geweest en deze verklaarde mij, dat hij van die

mannen uit het kader het meest displeizier had gehad. In Indie was ik jaren lang aan het hoofd van groote nijverheids-ondernemingen werkzaam en ook ik kan geen goed getuigenis afleggen van de hulp, die ik uit het kader in die gewesten heb verkregen. Ik erken dat dit nu nog niets bewijst tegen het kader hier, maar die ondervinding kan toch niet tot aanbeveling strekken.

Zonder nu een bepaald oordeel te willen uitspreken, zou ik meenen dat men de zaak maar aan de individuen zelven moet overlaten. Ik herinner mij nog hoe ik moest werken om te trachten een plaatsing te krijgen, toen ik in 1840 behoorde tot de weggezonden volontairs. Ik was zes jaren onderofficier geweest en sedert twee jaren de eerste op den cursus, maar had met anderen te vergeefs gewacht op de oproeping om te Breda het officiers-examen te doen, toen ons in 1840 van wege den Minister van Oorlog werd gezegd: „gij kunt naar huis gaan of onderofficier blijven,” niettegenstaande een vorige Minister ons had in dienst gesteld om tot officier te worden opgeleid.

Toen ik mijn paspoort nam, had ik niets. Ik zocht in Rotterdam, in Amsterdam, in den Haag, maar ik kon niets vinden; niemand wilde mij hebben, niettegenstaande ik de uitmuntendste getuigenissen van mijn kolonel kon overleggen. Bij twee departementen van algemeen bestuur heb ik aangeklopt en van een, van Oorlog, kreeg ik zelfs geen antwoord.

De Minister van Financien Rochussen wilde mij plaatsen als kommies aan de grenzen op f 350, maar dan moest ik mijn eigen paard medebrengen.

Eindelijk werd ik kantoorbediende te Delft; twee jaar later werd ik daar student aan de Koninklijke Academie, en moest ik mijn studiegeld verdienen terwijl ik student was, omdat door het volontair zijn, mijne middelen waren uitgeput.

Ik haal dit persoonlijk voorbeeld alleen aan om te doen uitkomen, dat het wel het best is aan elk individu over te laten den weg te vinden, waarop hij vooruit kan komen.

Wat de geachte spreker gezegd heeft van de pupillenschool, dat stem ik volkomen toe. Ik moet zeggen, dat die instelling van den Minister Beijen alle toejuiching verdient; de resultaten,

die men reeds van die school gezien heeft, zijn uitmuntend; al wat langs dien weg gedaan kan worden om aan goed kader te komen, is uitstekend, op het kader toch steunt veel.

De tijd van acht jaren acht ik een maximum voor een engagement, door een pupil op zijn 16de jaar aan te gaan, wil men hem na expiratie vrij laten te kiezen tusschen het militair en burgerlijk leven.

Het overgaan van oudgedienden in burgerlijke betrekkingen is zeer wenschelijk, maar ik meen dat de aanmoediging „door vooruitzicht daarop te openen” onvoldoende is, — de concurrentie is te groot; in die civiele functies moet niet alle heil worden gezocht, m. i. is er nog iets anders noodig, om goed kader te verkrijgen en te behouden.

Zoo zou ik voor het kader een meer billijke behandeling dan nu wenschen; eene rechtschapene behandeling niet voor zooveel de bestaande regelen toelaten, maar eene gegrond op nieuwe wettelijke bepalingen.

Zoo zou ik b.v. de bevordering in en uit de gelederen, gepaard met degelijk onderwijs, geregeld willen zien bij de wet; een goed soldaat moet er aan kunnen denken: eenmaal Generaal te worden. Niet dat ik tegen de Militaire Academie ben gestemd, dat volstrekt niet, maar toch is het mijne meening dat niet alle officieren daar behooren te worden opgeleid; een gedeelte der infanterie-, cavalerie- en artillerie-officieren kunnen en behooren uit de korpsen daartoe te worden bevorderd. Vooral voor de bereden wapens is het wenschelijk, dat een deel der officieren zijn opgeleid bij de korpsen, waarbij zij zich het best de détails van den dienst kunnen eigenmaken, door den dagelijkschen omgang met de onderofficieren en minderen, vooral ook met de paarden. In die opleiding bij en bevordering uit de korpsen, moet niet telkens verandering kunnen gebracht worden naar de persoonlijke zienswijze van een Minister van Oorlog, waardoor gespeeld wordt met de belangen van verdienstelijke bestanddeelen van het leger.

Voorts wensch ik behoorlijk pensioen voor hen, wier vermogens niet toelaten het verder te brengen dan tot onderofficier.

Ik erken nu gaarne dat de wet van 29 Mei 1877 het pen-

sioen van de onderofficieren en minderen behoorlijk heeft geregeld en dat er veel is verbeterd, maar waarom is toen door den Minister Beijen — wiens maatregelen ik zeer toejuich — niet een stap verder gegaan? Waarom heeft hij de oude onderofficieren en minderen geheel vergeten, ook jegens hen niet de billijkheid en de regtschapenheid betracht?

Waarom moesten die oud gedienden, die vóór 22 Mei 1877 zijn gepensioneerd een minder pensioen hebben, dan zij die na die wet hun pensioen namen? Ik vind dat voor die „dood-verachters”, zooals men ze genoemd heeft, al een zeer onbillijke belooning.

De onderofficier, die in zijn staat van dienst telt: Waterloo, den tiendaagschen Veldtocht, de Citadel van Antwerpen, krijgt, omdat hij vóór 19 Mei 1877 is gepensioneerd een veel minder pensioen, dan die onderofficieren wier dienststaat blank is! Is het billijk dat deze eerste met zijn klein pensioen, zoo hij niet met gelapte kleeren op straat wil komen en zich op zijn tijd verschoonen wil, zich met een schraler menage moet behelpen dan hij ooit gehad heeft en waaruit geen cent te deelen valt.

Doch er is nog een ander punt dan die pensioenen.

Hoe scherper afscheiding men maakt tusschen den officier en den soldaat beneden dien rang, hoe minder lust in den dienst men veroorzaakt bij die jongelieden, waaruit officieren kunnen groeien.

Hooge handgelden acht ik, met den spreker, geen goed middel; de gewone vrijwilligers zal men veeleer verkrijgen, als aan de militairen een onbezorgden ouden dag zal worden verzekerd.

Ik heb gemeend deze weinige beschouwingen in het midden te moeten brengen, in het vertrouwen dat zij ook iets zullen kunnen bijdragen om de kaderquestie een stap nader tot hare oplossing te brengen.

De heer BLANKEN: Mijnheer de Voorzitter. Een enkele opmerking wenschte ik mij te veroorlooven. Ik geloof dat het verloop van het kader ook nog wel aan eene andere oorzaak

is toe te schrijven dan aan de redenen, die men daarvoor heeft opgegeven. M. i. zou veel geholpen kunnen worden door eene betere regeling van de oefeningen.

Hoe toch is tegenwoordig de toestand. Bijna elken dag wordt de oefening verricht zonder manschappen of met een zoo klein aantal dat het met de veronderstelde werkelijkheid in geen enkel punt overeenkomt.

Het is gedurende het geheele jaar slechts een zeer korten tijd, dat de onderofficier werkelijk onderofficier is en als zoodanig dienst kan doen. Naarmate de dienst moeilijker is en meer de werkelijkheid nabij komt met des te meer genoeg zal hij zijne taak volbrengen.

In kampen en kantonnementen, ofschoon daar meer ontberingen worden geleden, is hij opgewekter en meer te vreden, dan wanneer hij in de kazerne is en de eene dag volkomen op den anderen gelijkt.

Zou het daarom niet mogelijk zijn, door een kleine som daarvoor beschikbaar te stellen de oefeningen wat praktischer en tevens aangenamer te maken door hen meer te oefenen in 't vervaardigen van loopbruggen, schanskorven, in 't algemeen in alles wat de veldversterkingskunst betreft.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA: Slechts een paar punten wensch ik te bespreken naar aanleiding van de hoogst interessante rede van den spreker van dezen avond, die met de meeste duidelijkheid en helderheid het door hem besproken onderwerp ook voor niet militairen heeft uiteengezet.

Wat het eerste punt betreft ben ik het in hoofdzaak eens met den heer Boogaard, doch ik vrees, dat hij niet genoeg overwogen heeft de groote bezwaren, verbonden aan de verwezenlijking van zijn denkbeeld, om aan minderjarigen de bevoegdheid te geven, zich tot den krijgsdienst te verbinden zonder voorafgaande toestemming van hunne ouders of voogden. Ik geloof ook wel, dat dit zeer wenschelijk zou zijn, maar ik meen tevens dat men daarbij op zeer groote moeilijkheden zal stuiten. Daartoe toch zouden moeten worden omvergeworpen de groote beginselen van ons burgerlijk recht. De vaderlijke macht

is in ons burgerlijk recht zeer groot, als men wil zelfs eenigszins tyranniek.

Zoolang de zoon minderjarig is, mag hij geen enkelen gewichtigen stap doen zonder goedvinden van zijn vader; hij mag geen huwelijk aangaan; in geheel zijn doen en laten is hij onderworpen aan de vaderlijke macht. Zelfs kan de vader als hij dit noodig acht, zonder nadere opgaaf van redenen, den officier van justitie verzoeken zijn zoon te incarcneren.

En nu zou het zeker zeer wenschelijk zijn den zoon te vergunnen buiten toestemming van zijn vader in dienst te blijven, maar er zal zeker nog veel water door de zee moeten loopen, eer men dit van de volksvertegenwoordiging zal gedaan krijgen. De groote moeielijkheid om het doel te bereiken ligt minder nog in den tegenzin, den angst der ouders in den militairen dienst, vooral niet wanneer de jongelingen reeds een zekeren tijd als milicien waren opgeroepen, maar wel voornamelijk in het egoïsme der ouders. De stand toch die, volgens den spreker van dezen avond, vooral het kader moet leveren, de middenstand, wordt op het platteland vertegenwoordigd door den gezeten boerenstand. En nu is het zeker dat men niet gaarne zijn zoon langer in dienst zal laten dan noodig is, om dat hij op de boerderij dienst kan doen en zóó de kosten van een knecht uitspaart. In de groote steden zal dit bezwaar minder gelden, maar op het platteland zal dit zeker het grootste bezwaar blijven tegen de verwezenlijking van het aangegeven denkbeeld.

Het ander onderwerp, dat ik even wensch te bespreken, is dit. Niet zonder fijne ironie heeft de geachte spreker ons in Nieuw Zeeland gevoerd en hem hoorende, dacht ik zoo bij mij zelve, dat het onder alle hemelstreken zoowat hetzelfde is. De jaloezij tusschen de verschillende departementen van algemeen bestuur vindt men toch bijna in alle landen. In Frankrijk hebben de departementen van Oorlog en Marine er in 1870 een bedroevend voorbeeld van gegeven.

De heer Boogaard nu wil een algemeene commissie in het leven roepen, om militairen — gewezen onderofficieren van het Nederlandsche leger — aan burger betrekkingen te helpen. Maar als men

dit nu wil voor de onderofficiereu van ons leger, dan zal men dit ook moeten doen voor de onderofficieren van de marine, wanneer zij dit verlangen En dan zal men het ook niet kunnen weigeren aan de onderofficieren van het Indisch leger, die als niet meer geschikt voor de dienst in het tropisch klimaat, hier te lande terugkeeren.

Waar ik nu toe komen wil is dit: wanneer men op de aangegeven wijze wil zorgen voor alle onderofficieren, die twaalf jaren of langer in dienst zijn geweest, dan zal men van die zorg ook niet kunnen uitsluiten die onderofficieren die veel korter gediend hebben doch die — bij een overigens goed gedrag — door opkomende fysieke ongesteldheid, volstrekt ongeschikt zijn geworden voor den dienst. Dat men ook voor die categorie zal moeten zorgen, kan moeilijk worden ontkend, maar even zeker is het ook, dat daardoor het aantal aspiranten naar burgerlijke betrekkingen zeer zal toenemen.

De heer HOOGENBOOM. Ik wensch den spreker van dezen avond ook nog een vraag te doen. Door den heer Boogaard is voorgesteld de instelling van een zekere commissie; die belast zal wezen inlichtingen te geven aan burgers, die genegen zouden zijn gewezen onderofficieren in dienst te nemen. Ik geloof nu met den heer Boogaard, dat wij vooral aan burgerbetrekkingen *bij particulieren* — fabrieken, maatschappijen, kantoren, enz. — het grootst aantal gepasporteerde vrijwilligers moeten afzetten. De Rijks-betrekkingen zijn in verhouding tot het aantal aspiranten te weinig talrijk en bovendien zijn vele posten veel te laag bezoldigd.

Maar nu is er toch een bezwaar. De commissie zal inlichtingen kunnen geven omtrent den persoon, zoolang hij *in dienst is*, maar toch zeker niet wanneer hij den dienst heeft verlaten. De certificaten die alsdan worden afgegeven, zijn niet genoeg betrouwbaar. Wil de soldaat in het algemeen dus op voorpraak — om het zoo eens te noemen — zulk een betrekking machtig worden dan moet hij in dienst blijven. Zoo als thans de zaken staan heeft de man geen *recht* een betrekking aan te nemen vóór zijn dienstdag om is. Het is dan voor hem

een waagstuk den dienst te verlaten, als hij niet toevallig dadelijk iets goeds vindt. Dit acht ik een bezwaar en nu wensch ik te vragen: zou het niet mogelijk zijn dit bezwaar op te heffen, door bijv. den onderofficier toe te laten gedurende de twee laatste dienstjaren drie of zes maanden verlof te nemen ten einde dezen te bezigen als proeftijd, om te zien of hij voor de eene of andere betrekking geschikt is. Wordt hij om niet in zulk een betrekking aangenomen, dan komt hij weder in dienst terug en haalt de verlopen tijd in. En wordt hij aangenomen dan wordt hem vervroegd ontslag verleend waarvoor hij dan eenigen tijd in *reserve* blijft. Het voordeel hiervan zal wezen, dat de onderofficier, wanneer hij het leger verlaat, dadelijk zal weten dat hij in een burgerbetrekking kan komen en in een betrekking waarvoor hij geschikt is.

De heer BOOGAARD. Mijne Heeren! Ons in gedachten terugverplaatsende naar het vorig genootschappelijk jaar, herinneren wij ons, dat ook toen de kaderquestie ter sprake is gebracht, en wel door de HH. Eyssonius de Waal en v. Zuylen, die er beiden op wezen, dat het openen van vast uitzicht op burgerbetrekkingen voor oud-militairen, een machtige hefboom kan worden, om het presteeren van militaire diensten aan te moedigen.

De omstandigheid, dat dit zoo belangrijke vraagpunt slechts als nevenquaestie op het tapijt gebracht, en door het daaropvolgend debat min of meer afgemaakt werd, deed mij de vrijheid nemen, tot het bestuur de vraag te richten om aan deze quacstie een speciale spreekbeurt te wijten. Het bestuur had de heuschheid, niet alleen om daaraan te voldoen, maar om mij uit te noodigen die spreekbeurt te vervullen.

Bij die gelegenheid eenige opmerkingen nopens deze zaak in het midden brengende, was het evenwel mijn wensch, dat het onderwerp besproken zou worden, door iemand, die uit den aard van zijne betrekking, daartoe het meest bevoegd kon worden geacht; m. a. w. deed ik de vraag om verder ingelicht te worden; geenszins om zelf licht te verspreiden.

Intusschen mocht ik de heusche uitnoodiging van het bestuur niet

afslaan, terwijl daarbij de verwachting werd gekoesterd, dat bij het debat, gelegenheid zou worden gevonden, ook op de voorlichting aan meer bevoegden te mogen rekenen.

Nu de discussie heeft plaats gehad, is het een aangename taak, mijn dank te betuigen aan de Heeren, welke daaraan deel wilden nemen.

In het vorig jaar de quaestie der burgerlijke betrekkingen kort besprekende, was ik van meening dat het openen van vast uitzicht daarop als het kardinale punt bij de oplossing van de kaderquaestie beschonwd moest worden. Na de uitnoodiging van het bestuur ben ik er natuurlijkerwijze toe gekomen de zaak eenigszins grondiger na te gaan en is mij gebleken, dat dit wel een zeer gewenscht *hulpmiddel* is, doch tevens, dat men de waarde daarvan niet mag overschatten.

Er zijn toch werkelijk bezwaren aan de verwezenlijking van dat denkbeeld verbonden, zij worden dikwerf zeer breed uitgemeten, wellicht om zich de zaak van den hals te schuiven, en daarom heb ik gemeend er van te moeten afzien dit als *uitsluitend* geneesmiddel voor de kaderquaestie aan te bevelen, daardoor zou men toch de kwaal als ongeneeslijk moeten beschouwen wanneer men het voorgeschreven recept niet kan, of niet wil gebruiken. Ik ben er daardoor ook toegekomen die quaestie meer in het algemeen te beschouwen, waardoor ook de finantieele zijde van het vraagstuk meer op den voorgrond moest treden.

Na deze korte uitweiding ter nadere aanduiding van het door mij ingenomen standpunt zal ik trachten de verschillende punten, door de onderscheiden sprekers aangevoerd, te beantwoorden.

De eerste spreker de heer DE GROOT, heeft het ijs gebroken door er op te wijzen dat ik, bij mijne berekening van het kader, buiten beschonwing had gelaten de in de gelederen aanwezige adspirant-officieren, terwijl ik die, naar zijne meening, ook had moeten medetellen.

Vooraf zij verklaard, dat ik in mijne voordracht niet gedacht heb aan den toestand van vroeger jaren, maar uitsluitend aan dien van het oogenblik. En dan stel ik mij deze vraag:

Waarvoor hebben wij kader noodig? En het antwoord moet wezen: eerstens voor de oefeningen der troepen en ten tweede voor den dienst te velde.

Voor de oefeningen van de troepen hebben wij niet al te veel te rekenen op die adspirant-officiëren, want gedurende het grootste gedeelte van hun onderofficiërs-loopbaan zijn zij aan de cursussen verbonden en hebben zij zelve meer opleiding noodig, dan zij anderen opleiding kunnen geven.

Zal men nu van die onderofficiëren veel partij kunnen trekken bij eene mobilisatie van het leger?

Wanneer ik naga, dat wij ook in het leger een groot aantal officieren missen, en dat onze organisatie al vrij krap is berekend, dan stel ik mij voor dat bij eene mobilisatie, van de onderofficiëren, die opgeleid worden tot officier, een groot deel zal moeten worden gebruikt om de leemten van het officiers-corps aan te vullen. En dit nu moet er, naar mijne inzichten toe leiden om die individuen die zeker hooge waarde hebben in het leger, toch niet te doen medetellen in het onderofficiërs-kader.

Bovendien geldt deze opmerking alleen de sergeanten-titulaire, want de adspirant-officiëren die een effectiven graad bekleeden, zijn wel degelijk medegerekend, terwijl wij ze eigenlijk voor een zuivere berekening van het getal hadden moeten aftrekken.

Wat nu de quaestie betreft of een gewezen militair, wanneer hij in een burger betrekking wil treden, zelf zijn weg zoeken of geholpen moet worden, mij dunkt dat het voorbeeld door den heer DE GROOT aan eigen ondervinding ontleend, wel een bewijs is dat de hulp eener commissie, zoo als door mij bedoeld is, toch niet geheel en al versmaad behoeft te worden.

Het spreekt van zelf, dat het individu niet met de handen in den schoot moet blijven zitten wachten, tot hem de gebraden eendvogels in den mond vliegen en dat de commissie er niet toe kan strekken om iemand die het *niet* verdient, aan een baantje te helpen; maar het is tevens waar, dat die commissie veel zal kunnen doen om het pad effen te maken voor dengeen, die zonder machtigen steun of goede aanbeveling zijn weg moet vinden.

Een enkel voorbeeld kan strekken om aan te toonen dat dergelijke commissiën uit meer dan één oogpunt aanbeveling verdienen.

Men lette bijv. op de spoorweg-maatschappijen; daarbij zijn veel gewezen militairen in dienst en men wil ze daar ook gaarne hebben; doch wenscht toch wel eenige inlichtingen, om te kunnen beoordeelen of de betrokken personen werkelijk geschikt kunnen worden geacht voor hun nieuwen werkkring. Die inlichtingen zijn thans niet gemakkelijk te verkrijgen. De officieren mogen geen getuigenis afleggen omtrent het gedrag van de militairen. Die getuigenis wordt uitsluitend verstrekt door het bewijs van goed gedrag bij het verlaten van den dienst uit te reiken; daarbij wordt geen classificatie toegelaten; men krijgt het bewijs, of men krijgt het niet; en in den regel moet het gedrag al heel erg zijn, om het certificaat te doen weigeren.

Wat blijft er nu over? Het extract uit het strafregister; doch daar heeft men weinig aan. Om dat goed te kunnen beoordeelen, moet men ook weten wie de chef is onder wien de man heeft gediend. Dezelfde man toch, die door den eenen chef net twee dagen politie-kamer wordt gestraft, zal voor hetzelfde feit van den ander acht dagen provoost krijgen. Het is mij o. a. gebleken, dat over het algemeen bij bereden corpsen veel zwaarder wordt gestraft, dan bij de troepen te voet. Men kan dus op dat strafregister niet al te veel afgaan.

Daarvan heeft men in de burgermaatschappij ook reeds de ondervindig opgedaan. Een van de heeren eener spoorwegdirectie heeft mij o. a. gezegd, dat hij niets wil weten van een strafregister. Hij had liever iemand met een minder mooi strafregister, doch die, blijkens verklaring van een officier, die hem goed kende als een flinke kerel bekend stond. Maar vermits volgens oude reglementen een officier hieromtrent geen verklaring mag afleggen, schijnt ook uit dit oogpunt het denkbeeld aanbeveling te verdienen tot het instellen eener commissie, waarbij men alle noodige inlichtingen zal kunnen verkrijgen aangezien deze volledige renseignementen verkrijgt van de betrokken officieren. Dit is dus tevens in het belang van de burger-

maatschappij, tevens een waarborg voor de onderofficieren, dat ten allen tijde van hen nauwkeurige inlichtingen zullen worden gegeven.

Wat de pupillenschool betreft, doet het mij genoegen van een bevoegd beoordeelaar te hebben vernomen, dat zij met uitmuntend gevolg werkt, ik wensch hierbij te herinneren aan een belangrijk artikel van den hand van den generaal Weitzel, voorkomende in den *Tijdspiegel* van Juni. De schrijver erkent de nuttige strekking van die school, vooral uit een philanthropisch oogpunt, maar zegt dat zij, als kaderfabriek, ons een zeer duur kader geeft. De schrijver rekent dat de pupillen vier jaren op de school blijven en dan naar Kampen gaan, waar zij ook geruimen tijd moeten verblijven, zoodat zij ten slotte dure onderofficieren worden. Dat opstel deed mij schrikken; doch tot mijn groot genoegen, mocht ik al spoedig ontwaren, dat de grondslag der berekening faalde; de pupillen blijven geen 4 doch 2 jaren op de school, en de berekening der kosten daalt daardoor tot ongeveer f 500 in die twee jaren. Hoewel dit punt heden avond niet ter sprake is gebracht, wenschte ik gaarne de gelegenheid aan te grijpen, om den verkeerden indruk weg te nemen, welke dit artikel wellicht zal hebben te weeg gebracht.

Wat het pensioen betreft zeide de heer de Groot, dat hij het bedrag op billijke wijze geregeld wenschte te zien, ik ben dit geheel met hem eens, en ik meen, dat een pensioen van f 500 voldoende is. Mogt het te laag worden geacht, ik heb er volstrekt niets tegen dat het verhoogd worde, doch ik meende in mijne eischen niet verder te mogen gaan. Sommigen beweren dat men, op een onzijdig standpunt, altijd moet overvragen, om het mindere te krijgen; maar loopt men dan geen gevaar, om gerangschikt te worden, onder de utopisten, naar wie men slechts luistert uit curiositeit, niet om hunne wenken op te volgen. Wij moeten dus voorzichtig zijn.

Maar, zeide de heer de Groot verder, de onderofficier moet rechtschapen en billijk behandeld worden. Er moet gezorgd worden voor zijne opleiding en de bevordering moet ook werkelijk plaats hebben in en uit het corps. Ik ben dit geheel eens. Maar

ik geloof dat steeds de gelegenheid heeft bestaan om uit het corps bevorderd te worden.

De heer DE GROOT: Ik heb alleen gesproken van het kader.

De heer BOOGAARD. Dan meen ik hieromtrent reeds genoeg in mijne voordracht te hebben gezegd.

De heer DE GROOT. Ik heb bedoeld de bevordering tot officier uit de onderofficieren van het kader.

De heer BOOGAARD. „On revient toujours à ses premiers amours” — ik heb den Spr. oorspronkelijk dus wel goed begrepen, en behoef er slechts op te wijzen, dat bij de Infanterie de gelegenheid blijft bestaan, om tot officier opgeleid te worden. Bij de andere wapens moest deze wijze van bevordering beperkt worden. Het bezwaar van den heer de Groot was echter, dat er onbillijkheden moesten worden weggenomen. Welnu de tegenwoordige Minister van Oorlog heeft gezorgd voor doeltreffende overgangs-bepalingen, waardoor de bestaande onbillijkheden zijn weggenomen of voorkomen.

Het pensioen der onderofficieren moet ook terugwerkende kracht hebben, zeide de heer de Groot. Dit onderwerp is reeds elders zoo uitnemend behandeld dat ik meen er hier over te kunnen zwijgen.

De kleeding moet goed, de menage moet niet schraal zijn. Er bestaat te dezen opzicht geen reden van klagen; ik geloof dat alleen Engeland het in weelderige inrichting van ons wint.

In Rusland logeerden de onderofficieren met de manschappen in een zelfde locaal; in Oostenrijk krijgen zij kostgeld, en willen zij daarvoor in de kazerne eten, dan blijft hun niets over, dan in de soldaten menage te deelen.

Men streeft in beide Rijken naar verbetering; maar bereikt ook het gewenschte standpunt niet op eenmaal.

Hiermede afscheid nemende van den heer de Groot, nader ik den heer Blanken. Deze spreker wenschte meerdere oefeningen voor het kader ook om daardoor meer voedsel aan den geest

te verschaffen. Ik sluit mij daarbij gaarne aan en ik meen ook reeds gezegd te hebben, dat het streven daarop gericht moet wezen. Het spreekt van zelf dat, waar geen soldaten zijn, de onderofficieren geen oefeningen met soldaten kunnen houden. Doch de kaderoefeningen bestaan en zij kunnen ons reeds een stap vooruit brengen in de richting waar wij wezen moeten.

Maar, zeide de heer Blanken verder, er moet vooral gezorgd worden voor vele manoeuvres; de onderofficier heeft liever een goeden flinken werkkring dan een te weelderige behandeling. Ik ben dit geheel eens. En toen dan ook deze quaestie door den luit.-kol. Pompe besproken werd, heb ik reeds de vraag gesteld of het niet wenschelijk ware vrijwilligers-corpsen op te richten, waarbij dan de onderofficieren een meer aangename werkkring zouden vinden; dit is evenwel slechts een remedie voor enkelen. Het betreft hier echter een moeilijk punt en ik meen hieromtrent thans in geen verdere ontwikkeling te moeten treden, ten einde niet van de hoofdzaak af te dwalen.

Aan den heer van der Aa mijn dank voor de door hem gemaakte opmerkingen. Niet ten onrechte is door dien geachten spreker opgemerkt, dat de quaestie nopens de toestemming voor de reëngagementen van minderjarigen een moeilijk punt is en ik ben het geheel met hem eens, wanneer hij de grootste moeilijkheid ziet in het egoïsme van de ouders. Ik herinner daarbij dat er door een der vorige Ministers pogingen zijn aangewend om dit punt tot een beslissing te doen brengen, doch de Tweede Kamer scheen daartoe op dat oogenblik zoo weinig geneigd te zijn, dat reeds vóór de indiening van het betrokken wetsontwerp, deze regeling er uit gelicht moest worden, wegens den verklaarden tegenstand. Ik heb echter gemeend dit punt ook thans weder ter sprake te moeten brengen als één der middelen, waardoor het mogelijk zal zijn de kaderquaestie tot eene oplossing te brengen.

Wat betreft de Commissie voor de burgerbetrekkingen, zeer zeker heb ik daarbij ook gedacht aan de militairen van ons Indisch leger en aan die van de Marine. Het is niet alleen billijk in het lot van de zeelieden te voorzien, maar het is tevens in het belang van de burgermaatschappij. Bij den waterstaat,

bijv. als sluiswachter of in andere dergelijke betrekkingen, is het zeker gewenscht dat men iemand aanneemt, met de scheepvaart bekend, het zou dus zeer verkeerd zijn, de bedoelde burgerbetrekkingen uitsluitend open te stellen, voor adspiranten, afkomstig uit het leger hier te lande.

Omtrent hetgeen door den heer Hoozeboom is gezegd, kan ik kort zijn na het antwoord door mij aan den heer de Groot gegeven. Ik herhaal dat ik slechts eene gedachte heb willen aangeven en het verheugt mij, dat de heer Hoozeboom heeft willen medewerken om te trachten de toepassing aannemelijker te maken.

Het doorloopen van een zekeren proeftijd acht ik een zeer gelukkig denkbeeld; ik meen dat ik hierop ook reeds in mijne voordracht heb gedoeld, sprekende van surnumerairs bij enkele vakken; daarbij werd niet uitsluitend gedacht aan die vakken waarbij het woord surnumerair als titel bekend is.

Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, hiermede de verschillende sprekers te hebben beantwoord. Ik had mij volstrekt niet voorgesteld, dat wij er toe zouden kunnen komen dit onderwerp tot oplossing te brengen. Dit ligt dan ook trouwens niet op onzen weg. Ons streven moet alleen zijn de bezwaren na te gaan en die te bespreken ter voorlichting van hen, wier werkring het is de zaken nader te regelen. Wanneer de scheikundige zijn onderzoek niet langs den natten weg tot oplossing kan brengen, neemt hij den blaaspijp ter hand om de vuurproef toe te passen. Ik hoop dat wij ons doel nog langs den natten weg zullen bereiken en dat wij nimmer zullen noodig hebben eerst de vuurproef te doorstaan om dan te komen tot datgene waarvoor wij het geschikt oogenblik hebben laten verloren gaan.

De heer DE GROOT. Nog slechts een paar woorden. Ook ik vind de instelling eener Commissie een uitmuntend denkbeeld. Maar ik wensch er toch bij te voegen, dat men in de burgermaatschappij ook nu reeds uitmuntend de antecedenten van de personen, van 25 en 30 jaren herwaarts, weet na te gaan.

Wat de vooruitzichten van den onderofficier betreft, ik wil

niet ontkennen, dat deze thans bij de infanterie beter zijn geworden; doch het blijft toch waar, dat de toestand nog niet is zooals die wezen moest. Ik zou dan ook een wettelijke bepaling willen, dat de onderofficieren uit het leger tot officier kunnen worden benoemd, zoodat ieder, bij welk der drie wapens hij ook dienen moge, de zekerheid had, dat hij den officiersrang zal kunnen verkrijgen. En dat is ook noodig, want om goed officier te zijn, moet men ook de ondergeschikte zaken van den dienst zeer goed, innig kennen.

Wat het pensioen van de oud-gedienden betreft, ik heb daarop gewezen allcen om aan te toonen, dat wanneer ook hierin geen billijkheid wordt betracht, men niet kan verwachten op den duur een goed kader te zullen krijgen en behouden.

Zoo lang de in hunne bevordering of pensionneering verongelijkten leven, zullen zij eene macht vormen van stille tegenwerking; zij zullen hunne zoons, hunne betrekkingen terug houden van het vrijwillig dienstnemen in vredeestijd. In het belang van een goed kader, zoo noodig voor een leger, heb ik gemeend, op die lastige hinderpalen te moeten wijzen.

De heer VAN DER WEDDEN. Door den heer de Groot is er heden avond op gewezen, dat tal van jongelieden vroeger bij de cavalerie hunne carrière gebroken zagen omdat zij censklaps naar huis werden gezonden. De heer Boogaard meende, dat hierin voor het vervolg was voorzien door overgangsbepalingen, waardoor de onbillijkheid van vroeger zich niet meer zou kunnen herhalen.

Ik wensch hieromtrent te doen opmerken, dat voor de cavalerie die overgangsbepalingen volstrekt niet zóó gemaakt zijn, dat de onbillijkheid van vroeger zich niet zal herhalen.

Verleden jaar bijv. werd de bepaling gemaakt dat dit jaar (1880) in September voor *het laatst* tot het examen voor de tweede klasse cursus de in dienst zijnde jongelieden zouden worden toegelaten. Om aan dat examen te kunnen deelnemen moest men minstens één jaar bij het veld-escadron hebben gediend. Den jongelieden dus, die met September 1880 nog niet $1\frac{1}{2}$ jaar in dienst waren, (want de dienst bij het depôt duurt $\frac{1}{2}$ jaar)

is dus wel degelijk in de toekomst de pas afgesneden om officier te kunnen worden. Al degenen dus die na Maart 1879 in dienst zijn gekomen kunnen dus met September 1880 natuurlijk nog geen jaar dienst bij een veld-escadron hebben. Deze mogen dus ook geen examen voor den cursus doen en zij kunnen dus ook gerust naar huis keeren, want hun carrière is gebroken.

In September 1882 nu zal het laatst examen voor officier van de cavalerie worden afgenomen. Om hieraan te mogen deelnemen moet men 4 jaren dienst hebben en dus reeds sedert September 1878 militair zijn. Allen die na dien tijd in dienst zijn gekomen, zullen dus nooit officier van de cavalerie meer kunnen worden.

Ik meen dus met grond te kunnen protesteeren tegen de bewering van den heer Boogaard, dat de overgangs-bepalingen thans zoo zijn, dat niemands belangen worden gekrenkt. Bij het wapen der cavalerie toch worden zeer zeker veler belangen geschaad. Ik weet nu wel dat men geen *recht* heeft om te reclameeren, maar ik geloof toch, dat het billijker zou zijn, wanneer de overgangs-bepalingen zoo waren gemaakt dat ieder, die thans reeds in dienst was gekomen met de bedoeling om officier te worden, ook in de gelegenheid ware gesteld dien rang te kunnen verkrijgen, des noods onder vrij zware voorwaarden. Is het al bij de andere wapens niet het geval, ik herhaal dat bij de cavalerie de belangen van zeer velen zijn benadeeld, en dat er tal van ouders gevonden worden die hun zonen zullen moeten vrijkopen omdat de toekomst dier zonen, buiten hun schuld, gebroken is.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA. Nog slechts een korte opmerking, die mij straks is ontschoten. Ik zeide, dat het groote struikelblok tegen het denkbeeld om de minderjarigen zonder toestemming hunner ouders in dienst te laten blijven, was de onbeperkte uitoefening van de ouderlijke macht.

Er is echter een andere weg, om ook dien wensch tot vervulling te doen komen. Op dit oogenblik begint de meerderjarigheid met het 23e jaar. In andere landen begint deze reeds

vroeger en terecht is reeds meermalen gevraagd, of in Nederland de jongelieden zooveel minder ontwikkeld zijn, dat men hen daar zooveel langer onder toezicht moet houden. Reeds eenige jaren geleden heeft de minister van justitie van Lijnden van Sandenburg een wetsvoorstel ingediend om de meerderjarigheid bij ons even als in Frankrijk te bepalen op 21 jaar; wegens de aftreding van het ministerie Heemskerk kwam dat ontwerp niet in openbare beraadslaging. Daarmede was echter de wensch van den heer Boogaard geheel vervuld, daar de milicien, die thans eerst met zijn twintigste jaar in dienst treedt dan reeds meerderjarig zou zijn, wanneer hij zich als vrijwilliger wilde engageeren. Ik moet er echter tevens aan herinneren, dat toen over dat ontwerp een hoogst ongunstig voorloopig verslag is uitgebracht. De grootste oppositie tegen dat ontwerp kwam van de anti-militaristen; zij vreesden dat het alleen gemunt was op de jeugdige militairen. Maar ik zie niet in, waarom in Nederland de jongeling langer minderjarig moet blijven dan elders en twijfel dus niet of dit denkbeeld zal, zij het ook langzaam, ook hier te lande meer ingang vinden.

De heer BOOGAARD. Wanneer ik de opmerkingen van de heeren de Groot en van der Wedden niet verder beantwoord, vlei ik mij, dat niet gedacht zal worden aan gebrek aan belangstelling; ik onthoud er mij van, om uitvoerigheid te voorkomen, daar de quaestie van de aspirant-officieren thans niet aan de orde is, doch als het ware bij toeval op het tapijt is gekomen. Den heer van der Aa betuig ik mijn dank voor zijne opmerking.

De heer MEIJERS. Ik acht het wenschelijk slechts die miliciens, die de noodige geschiktheid hebben, om bevorderd te worden, tot vrijwilliger aan te nemen. Indien men de cijfers nagaat, dan zal men zien dat er bij onze militie al zeer weinig stof voor kader gevonden wordt.

Immers kunnen bij de vesting-artillerie van iedere lichting (25 per compagnie) 2 miliciens dus 8°/_o tot korporaal bevorderd worden. Zoo ver mij bekend is zijn er slechts 5°/_o aangesteld.

Van die 50/0 zoude misschien 10/0 onderofficier zijn geworden.

Men mag zich dus geene illusiën maken, met de hoop te koesteren dat men veel kader zoude verkrijgen indien het overgaan bij de staande armee gemakkelijker werd gemaakt.

Spreker kan zich niet vereenigen met het denkbeeld van den heer Bogaard, die eene commissie wil benoemen om te onderzoeken, wie de geschiktheid heeft om onderofficier te worden. Zijns inziens, kan de compagnies-commandant dit het best beoordeelen, daarom zoude hij het wenschelijk achten indien deze de sergeanten, fouriers en sergeant-majours aanstelde, terwijl benoeming van adjudanten-onderofficier door den bataljons-commandant moest plaats hebben.

De heer BOOGAARD. Nog slechts een enkel woord, omdat ik niet gaarne zou wenschen verkeerd te worden begrepen. Het was mijne bedoeling geenszins dat de aanstelling van den korporaal tot onderofficier moest geschieden door eene commissie en dat de onderofficier moest worden benoemd door den inspecteur. Mijne bedoeling was alleen om onbillijkheid te voorkomen, bij de benoeming tot de graden, volgende op dien van den sergeant d. w. z. sergeant-majours of onder-adjudanten dd. officieren. Onbillijkheden toch zouden zeker te vreezen zijn, wanneer men deze bevorderingen corpgewijze deed plaats hebben.

Toch zij even aangeteekend, dat het naar mijne wijze van zien, een utopie is, om de benoeming van het minder kader, aan de zorg van den compagnies-commandant over te laten.

De VOORZITTER. Wanneer thans niemand meer het woord verlangt, dan sluit ik de debatten onder dankbetuiging aan de heeren die daaraan hebben deelgenomen, en inzonderheid aan den geachten spreker van dezen avond, bij wien wij ons ook voor het vervolg houden aanbevolen.

De vergadering wordt gesloten.

De Secretaris

A. L. W. SEYFFARDT.